

Fig. 1. Ydre set fra sydvest. Foto Anders C. Christensen 2017. – *Exterior seen from the south west.*

VEMB KIRKE

HJERM HERRED

Sognet (»*Weom*« eller »*Wæam*«) er tidligst nævnt 1347 og atter 1360, da biskop Peder af Ribe solgte gods, blandt andet en gård i Vemb, til bispestolen til gengæld for afholdelse af messer for ham selv og hans efterfølgere.¹ O. 1350 takseredes kirken (»*veam*«) i Ribe Oldemoder til to skilling sølv og var dermed sammen med kirken i Holstebro herredets lavest ansatte (jf. s. 162).² Vemb Kirke betalte 1524–26 otte mark til landhjelpen, ganske det samme beløb som nabokirkerne Gørding og Bur (s. 2477, 2557).³

Som nævnt s. 2477 og 2557 foreslog man Bur Kirke 1555 nedrevet for at komme Vemb og Gørding kirker til hjælp.⁴ Men også Vembs eliminerings omtales som en mulighed. Som anført 1578 skulle det i den forrige konges tid (under Christian III's regering, dvs. før 1559) have været bestemt, at en af de tre kirker skulle nedrives, hvilket på daværende tidspunkt skønnedes mest bekvemt med hensyn til Vemb.⁵

1710 (skøde 1720) bortauktioneredes kirken sammen med nabokirkerne Gørding og Bur med tilhørende kaldsret til Franz de Linde til Pallisbjerg mv.⁶ Patronatsretten tilhørte 1766 hans svigersøn, Christian

Daniel de Friedenreich, g.m. Elisabeth Dorothea de Linde, og kom herfra til dennes søn, Christen Linde de Friedenreich, der 1779 erhvervede Nørre Vosborg efter morfaren.⁷ Fra 1786 kom både gården og kirken i slægten Tangs besiddelse, tidligst Peder Tang, der dog som 'upriviligeret' ikke havde kaldsret.⁸ Under hans søn, etatsråd Andreas Evald Meinert Tang (1803–68) blev kirken 1846–47 gennemgribende renoveret. 1911 overdrog det sidste medlem af slægten, Christiane Tang Valeur, kirken til *selveje*.⁹

Som omtalt s. 2477 er Vemb, i hvert fald fra 1500-tallet, indgået i et fællespastorat sammen med Gørding og Bur.

Præsteforhold mv. Præstegården i Vemb, der tidligere havde hørt under Holstebrogård, blev 1555 overladt til præsteembedet i Vemb og Gørding.¹⁰ Tresognspastoratet anvendte dog først fra 1883 denne bolig i stedet for Gørding Præstegård.¹¹ 1699 blev kalk og disk, fløjlsmessechagel, messesærk og den fine alterduk stjålet om natten mellem 10. og 11. søndag efter Trinitatis (mellem 13. og 20. aug.), efter at både kirkens dør og kirkekisten var brækket op (*kirketyveri*).¹²

Kirken ligger i stationsbyens østligste udkant umiddelbart nord for Storåens slyngede løb, der udgør sognets sydlige grænse; mod nord danner Damhus Å skel til Skodborg Herred. Oprindeligt lå kirken ensomt i landskabet (jf. fig. 2), men da jernbanen blev anlagt 1875 (Ringkøbing-Vemb-Holstebro) og 1879 (Vemb-Lemvig), blev byen et trafikknudepunkt og ekspanderede kraftigt.

Kirkegårdens hegn og indgange. Kirkegården er udvidet over flere omgange og består nu af to separate sektioner hhv. nord og syd for Burvej. Den 'gamle' sektion omkring kirken blev udvidet første gang 1888 (formentlig i østlig retning), hvor også en planering blev foretaget. Til indhegning blev opført kløbstensmure, der endnu fungerer som afgrænsning mod syd og vest, mens en rest af muren består mod nord, hvor den markerer overgangen til den 1960 udvidede del. Her udgøres hegnet af et tætbevokset læbælte af buske og træer samt cementstøbte stolper med trådhegn og, særligt i øst, suppleret med kristtornhæk.

Den 'nye' kirkegård syd for Burvej blev formentlig anlagt o. 1936, hvor ligkapellet blev opført (jf. ndf). Hegnet udgøres mod Burvej af en kløbstensmur svarende til den overfor liggende del og er vel oprindelig. Mod øst og vest er der

jorddiger med stenkledte fronter, mens en bøgehæk og et trådhegn svarende til ovf. nævnte udgør den sydlige afgrænsning.

Den 'gamle' kirkegård har fire indgange, alle af nyere dato. Hovedindgangen i vest, anlagt 1978, blev udvidet 1991 og består af murede og hvidskurede piller afdækket af trinpyramider. Indgangene mod syd og øst er udført på tilsvarende vis, mens fodgængerlågen mod nord, der forbinder præstegården og kirken, blot består af en jernlåge mellem cementstolper. Mod øst og vest er galvaniserede jernlåger, mens en noget ældre, hvidmalt jernlåge er ophængt i syd. Indgangen til den 'nye' kirkegård svarer til den overfor liggende.

†*Hegn.* Kirkegårdens diger er første gang nævnt 1587, hvor de blev repareret med sand og sten.¹² 1811 var digerene så nedfaldne, at der til udbedring blev stillet en frist på 14 dage, såfremt man ville undgå en klage til Stiftsovrigheden.¹³ Ved udvidelsen 1888 blev en 'grøft tilkastet' og beplantet med træer, ligesom et stakit blev opført; desuden blev der etableret dræn.¹³ 1908 bestod hegnet foruden kløbstensmurene af en tjørnehæk mod øst.¹³ †*Indgange.* Udformningen af kirkegårdens ældre indgange kendes ikke, men muligvis var de o. 1587 af træ, da stolper dette år blev indkøbt til formålet.¹² 1626 blev opført en ny stette i øst, hvortil anvendtes kampesten. 1634 blev en indgang i vest fornyet,¹² og 1710 nævnes en overdækning til den østre stette.¹⁴ †*Kirkerist.* En 'ny rist' blev fremstillet 1629.¹² †*Drejekors.* Et kors på den østre stette er tidligst nævnt 1664.¹² Til korts reparation blev 1696 brugt en egestolpe.¹²

Bygninger på og ved kirkegården. På den 'nye' kirkegård syd for Burvej er et (†)ligkapel fra 1936 (arkitekt Kristian Jensen, Holstebro). Bygningen, der nu anvendes som redskabsrum, er opført af røde teglsten lagt i krydsskifte over en høj syld af marksten og har tegltækket sadeltag med gavle i øst og vest. Vestfacadens retkantede indgang kronet af et mønstermuret, rundbuet spejl, hvorover en korsformet blanding med hvidpudset bund; mure og gavle har falsgesims. Bygningens indre får lys gennem seks cirkulære vinduer, tre i hver af flankemurene. *Ligkapellet* nordøst for kirken, ved overgangen til kirkegårdens nyere sektion, er fra 1967 (arkitekterne Poul Hansen og Ib Lydholm,

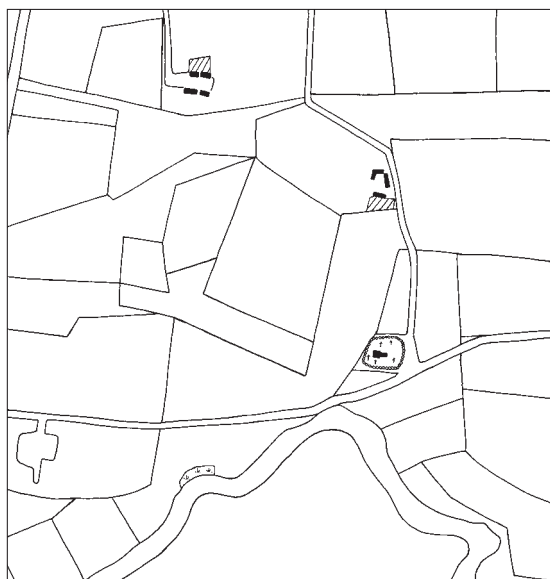

Fig. 2. Matrikelkort. 1:10.000. Målt 1796 af Ludwig Wesenberg, tegnet af Freerk Oldenburger 2017. – *Cadastral map.*

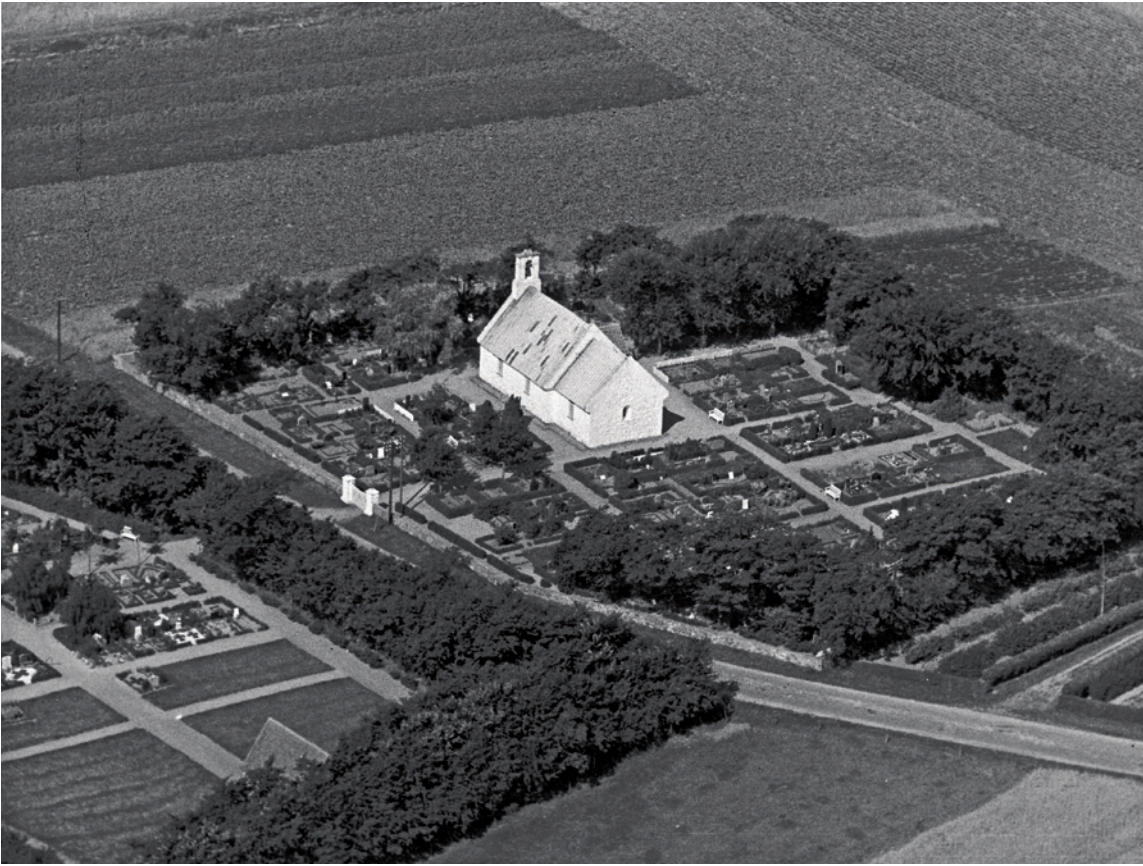

Fig. 3. Luftfotografi af kirken set fra sydøst. Foto Sylvest Jensen 1948. KglBibl. – *Aerial photograph of the church seen from the south east.*

Thisted). Bygningen er opført af vandskurede teglsten og dækkes siden 2012 af et sadeltag med vingetegl (Knud Fuusgaards Tegnestue, Ringkøbing), idet bygningen oprindeligt var dækket af fladt tag. Ligkappellets østende blev 1991 ombygget, idet toiletfaciliteterne blev forbedret. Samtidig opførtes et nyt, træbygget og tagpapdækket graverkontor umiddelbart øst for kirkegården (arkitekterne Poul Hansen og Ib Lydholm, Thisted) på en grund erhvervet til formålet, og i tilknytning hertil indrettedes en materialeplads. Den vest for kirkegården beliggende parkeringsplads blev anlagt 1978 (arkitekterne Poul Hansen og Ib Lydholm, Thisted). †*Bygninger på kirkegården*. En tømret †*klokkestabel*, hvis datering og placering på kirkegården er ukendt, behøvede 1796 reparation.¹⁵ Muligvis var den opført ud for kirkens vestgavl. Den er tilsyneladende nævnt

første gang 1593 i forbindelse med en reparation, og 1609 betaltes for træ til 'klokkehuset'.¹² 1640 blev stablen fornyet, idet et klokkehus dette år blev 'opført og tækket'.¹² 1768 var en 'meget lille klokke' ophængt i den 'østre ende af kirken'.¹⁶ Endelig, 1847, blev klokken ophængt i den nyopførte klokkekam (s. 2524).¹⁷ Et †*nødtøftshus* med ukendt placering blev opført 1931; en mulig placering kunne være kirkegårdens nordvesthjørne, hvor en ny toilet- og redskabsbygning 1964 foresloges anbragt.⁹

1893 blev kirkegårdens gange udstukket i en bredde af tre alen,⁹ og året efter blev blandt sognets beboere indsamlet 31 kroner til kirkegårdens *beplantning*.¹³ O. 1909 ønskedes kirkegården af pladshensyn 'ordnet i rækker'.¹³ En række graner langs muren syd for Burvej blev 1987 erstattet af løvfældende træer.⁹

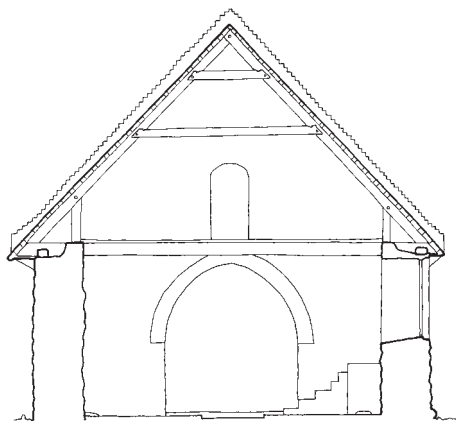

Fig. 4. Tværnsnit gennem skibet set mod øst. 1:150. Målt af Jens Foged og Poul Hansen 1958, suppleret og tegnet af Anders C. Christensen 2017. – *Cross-section through the nave looking east.*

BYGNING

Kirken består af romansk kor og skib, hvortil mellem 1793 og 1796 er tilføjet et våbenhus ud for skibets norddør. Klokkekammen over vestgavlen er fra 1846-47. Bygningen er orienteret solret.

Grundplanen over den i størrelse beskedne kirke er for korets vedkommende, inkl. triumfinuren, udstukket over et kvadrat; udlægningsprincippet for det rektangulære skib vest herfor kan derimod ikke afgøres. Blot kan konstateres, at skibets flankemure, hvis bagside omtrent flugter med korets facade, i det ydre holder omtrent dobbelt længde af koret.¹⁸

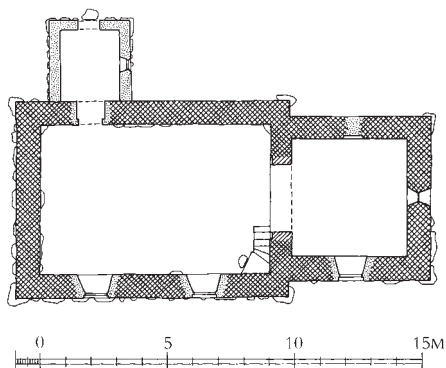

Fig. 5. Plan. 1:300. Målt af Jens Foged og Poul Hansen 1958, suppleret og tegnet af Anders C. Christensen 2017. Signaturforklaring s. 9. – *Ground plan. Key on p. 9.*

Materiale og teknik. Kirken adskiller sig fra herredets øvrige af natursten byggede kirker derved, at byggematerialet hovedsagelig er rå og kløvet kamp. Kvaderstentechnikken har dog ikke været håndværkerne fremmed, idet bygningen har hjørnekæder af veltildannede, hjørnehugne kvadersten. Murfladernes kalklag slører i nogen grad detaljerne, men det synes, som om der i opbygningen af korets trekantgavl langs taglinjen er anvendt kløvede marksten, der nok er tildannede, men grovere udført end de hjørnehugne kvadre. Når dertil kommer, at der til kirkens vinduer er anvendt teglsten (jf. ndf.), står man tilbage med indtrykket af en kirke, hvis materialevalg er ganske sammensat. Murene er rejst over et fundament af store kampesten, der særligt træder frem på kirkens vest- og nordside; der er ingen særskilt sokkel. I vestgavlen er der ved en senere reparation indmuret en profilkvader, der ikke finder paralleller ved kirken (fig. 48). En mulig oprindelig placering kan have været kirkens romanske $\dagger$ kor-bue (jf. ndf.), men den kan også være kommet til i forbindelse med senere reparationer (jf. s. 2525).

Døre og vinduer. Skibets romanske, retkantede dør i nord er endnu i brug, mens der af $\dagger$ syddøren blot er svage spor under skibets vestligste vindue.

Af oprindelige, rundbuede vinduer er to bevarede, begge i koret mod hhv. nord og øst. Kun det østre er i brug (mål: 133×75 cm), idet vinduet dog var blændet med 'mursten' o. 1879, hvor det stod som udvendig niche (fig. 10); det blev formentlig genåbnet o. 1941 (jf. s. 2533). Nordvinduet er derimod blændet i flugt med facaden og står som en indvendig niche (mål: 126×73 cm, fig. 49). Som anført af F. Uldall (*Uldall 1878*) er østvinduet opbygget delvist af granitkvadre i form af smigsten og røde teglsten i munkestensstørrelse, mens nordvinduet ganske er af sidstnævnte materiale. Ingen af skibets formodede romanske vinduer er bevaret.

Indre. Kirkens fladloftede indre, hvis loftsbrædder senest er udskiftet 1970,¹⁹ har bagmure af rå og pudset kamp. Rummet domineres af den senmiddelalderlige og udvidede korbue af tegl (s. 2523), der må formodes at have erstattet en oprindelig, kvadersat bue. En profilkvader indmu-

Fig. 6. Ydre set fra sydøst. Foto Anders C. Christensen 2013. – *Exterior seen from the south east.*

ret i skibets vestfacade stammer, som nævnt ovf., muligvis fra den oprindelige korbue.

Taggavl. Korets østre trekantgavl er i vid udstrækning bevaret i oprindelig form. Den består af rå marksten, hvis øverste spids dog er fornyet i tegl, formentlig med gavlkammenes ommuring 1846–47 (jf. ndf.).

Gavlen mellem kor og skib er af røde teglsten i renæssanceformat (25×12×7,5 cm) lagt i krydskifte, omtrent svarende til forholdene i våbenhuset (jf. ndf.). I forhold til dette må trekanten dog formodes at være lidt yngre, idet den givetvis er opført ved istandsættelsen 1846–47 (s. 2525). En kurvehanksbuet åbning forbinder de to loftsrør.

Skibets vestre gavltrekan har i det nedre ligeledes bevaret det oprindelige murværk bestående af rå marksten, der dog senere er suppleret med

teglbrokker. Den øverste tredjedel er ombygget 1846–47 med klokkekammens opførelse (s. 2524).

Fig. 7. Skibets ydre set fra sydvest. Foto Anders C. Christensen 2017. – *Exterior of nave seen from the south west.*

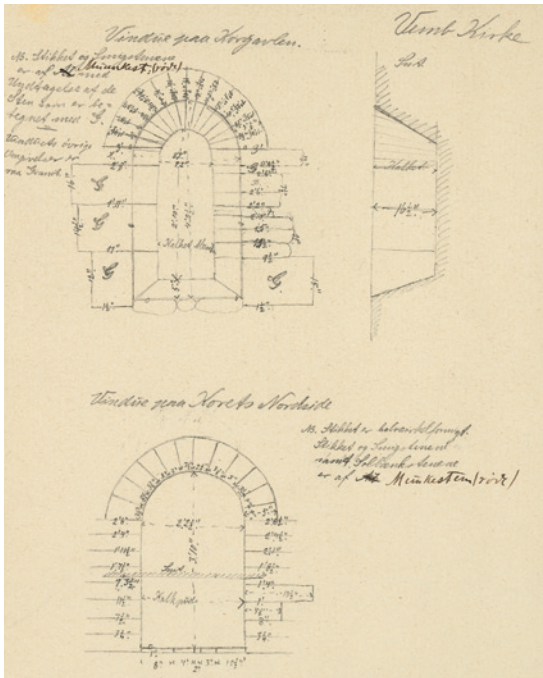

Fig. 10. Korets romanske vinduer (s. 2522). Udateret opmålingsblad ved F. Uldall. – Romanesque windows in the chancel.

nembrudt i den sydlige del (jf. s. 2542).⁹ Hverken etablering eller tilmuringstidspunkt er dog kendt.

Eftermiddelalderlige reparationer og vedligeholdelser. Kirkens tagværker og beklædning blev udbedret 1593.¹² 1702 var korets tag så brøstfældigt, at bly svarende til 16 opgange manglede på begge sider. Som en konsekvens heraf 'flød' loftet med vand, og det regnede ned på alteret.¹⁴ Seks år senere var kirkens kapital så beskeden, at adskillige arbejder måtte henstå.¹⁴ O. 1770 var kirken tilsyneladende i god og forsvarlig stand,²⁰ men atter 1796 regnede det ind i kirkens østende ved alteret.¹⁵

1808 blev bygningen betegnet som værende i god stand efter en ikke nærmere specificeret hovedreparation, men kort herefter påtaltes flere mangler,²¹ 1814-19 således ved gulv og loft, men også for kirkens omgivelser.²²

Ved en gennemgribende istandsættelse 1846-47 foranlediget af kirkeejeren, etatsråd Tang, blev kirken bl.a. udstyret med en klokkekam, nye kamme over gavlene (s. 2524) samt nye vinduer (jf. s. 2529). Jf. også inventar (s. 2532).

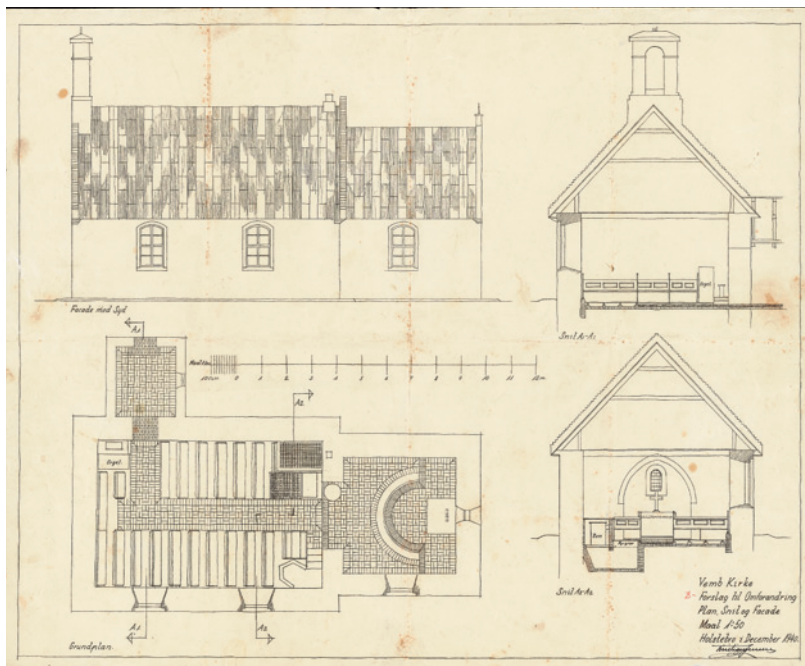

Fig. 11. Plan, snit og facader. Forslag til restaurering ved Kristian Jensen 1940 (s. 2530, 2533). 1:300. Ulfborg-Vemb Lokalhistoriske Arkiv. – Plan, section and facades. Restoration proposal by Kristian Jensen 1940.

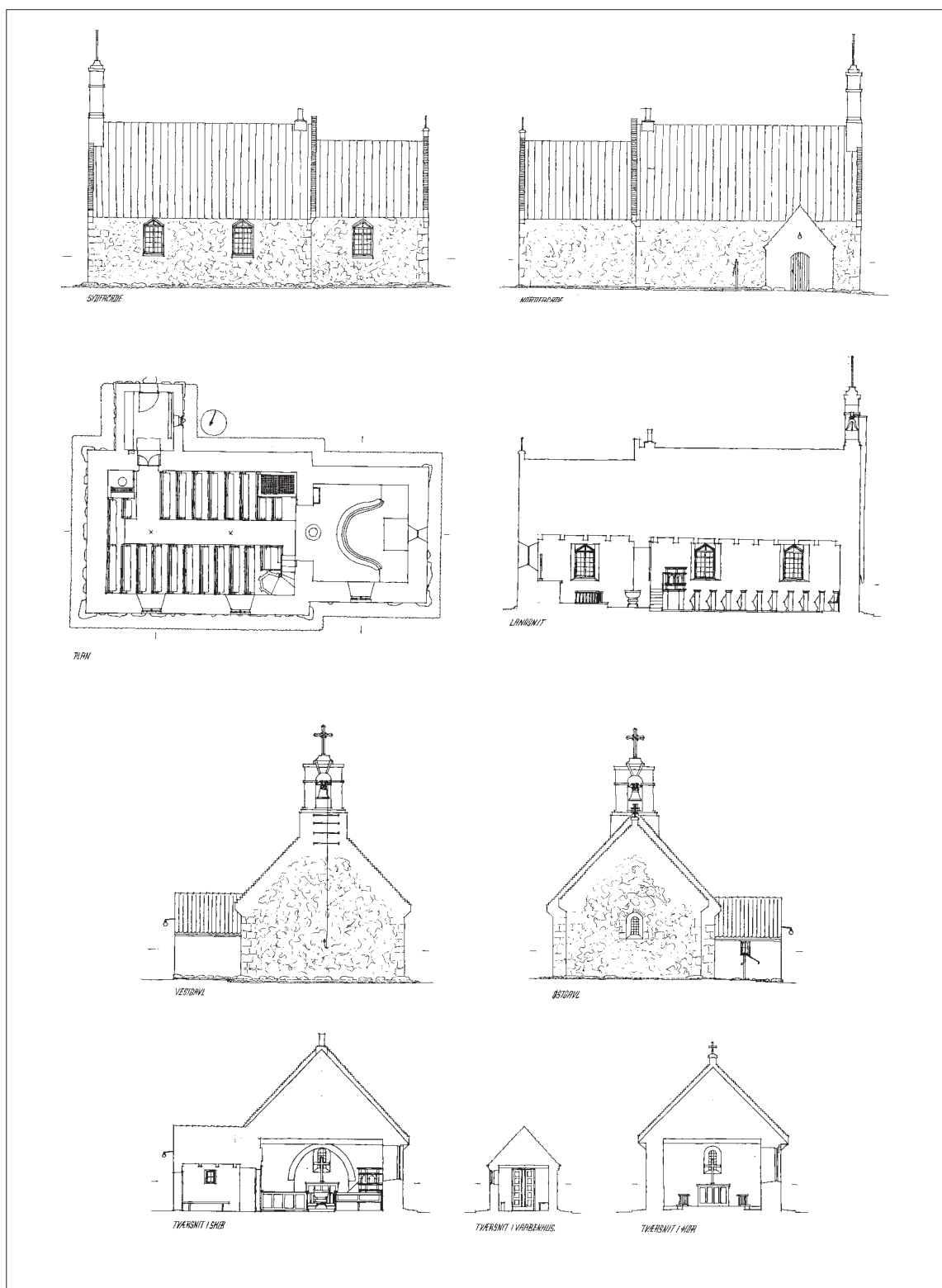

Fig. 12. Plan, snit og facader. 1.300. Målt og tegnet af Jens Foged og Poul Hansen 1958. — *Plan, section and facades.*

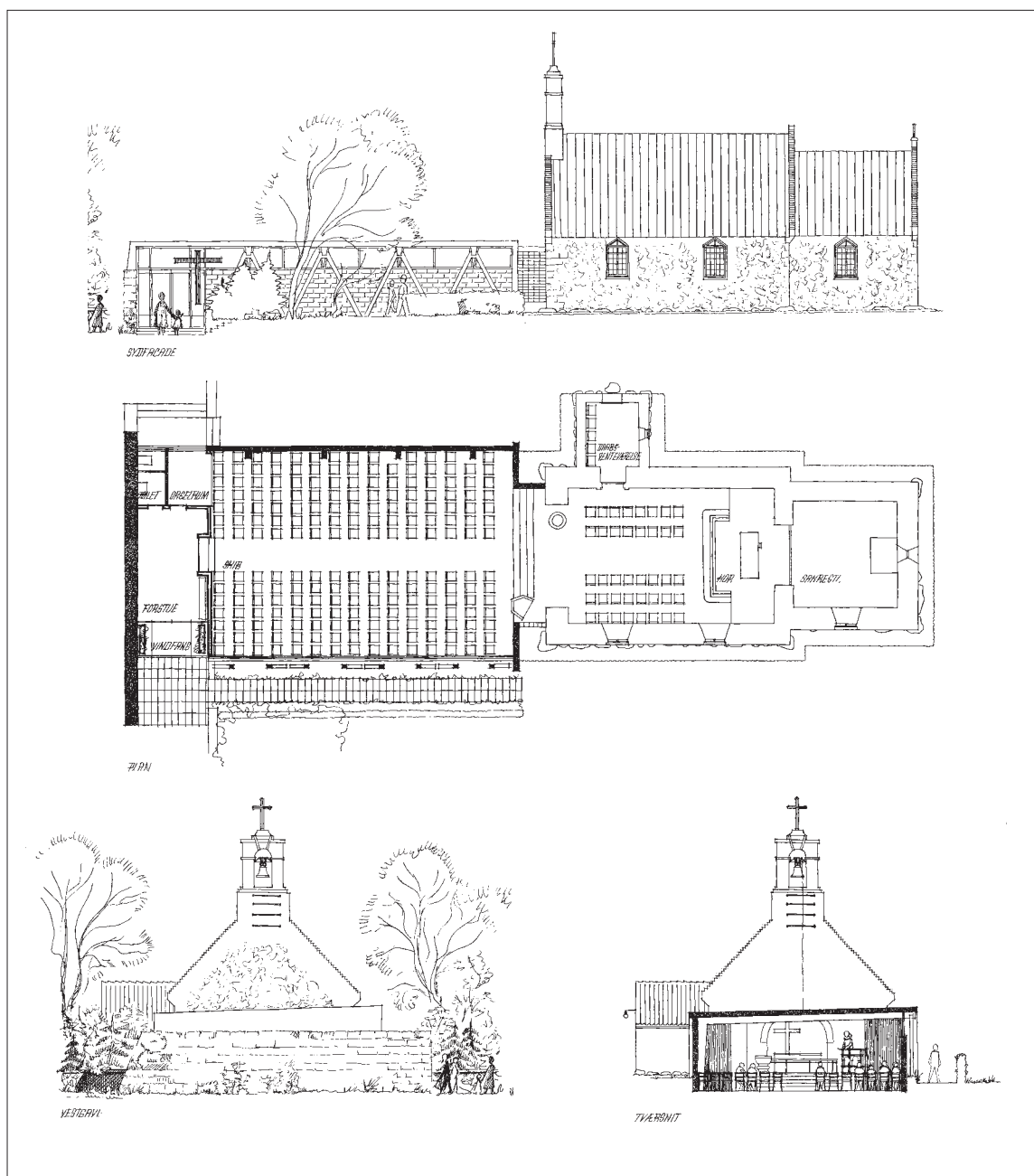

Fig. 13. Forslag til nybygning (s. 2527). 1:300. Tegnet af Jens Foged og Poul Hansen 1958. – *Proposal for new building.*

Istandsættelsen 1966-70 omfattede for bygnin-
gens vedkommende nyt varmeanlæg, omstøb-
ning af kirkens blytage samt renovering af lofts-
og gulvbrædder.

Kirken gennemgik 2011-12 atter en *istandsæt-
telse* (Knud Fuusgaards Tegnstue, Ringkøbing),

der hovedsagelig berørte inventaret; dog blev
også et nyt varmeanlæg installeret, og teglgulvet
omfuget.

Projekteret vestudvidelse. 1958 blev udarbejdet for-
slag til en udvidelse af kirken (arkitekterne Jens
Foged og Poul Hansen, Thisted, fig. 13). If. det

aldrig realiserede forslag skulle den nedre del af vestgavlen på den middelalderlige kirke nedbrydes, og en lav tilbygning, dvs. et nyt skib med særskilt indgangsparti og fladt tag, opføres vest herfor. Det oprindelige skib skulle omdannes til kor, og et afskærmet sakristi indrettes i det gamle kor.

Gulve. Korets og skibets gulve består af mønsterlagte røde teglsten i renæssanceformat (25×11,5×8 cm), der kan stamme fra kirkens istandsættelse 1846–47 (s. 2525). Gulvet er senest fuget 2012. Formentlig 1908 blev det dækket af brædder, idet en fornyelse d.å. ønskedes,⁹ jf. de stadig eksisterende forhold i nabokirkerne Gørding og Bur (jf. fig. 40). Brædegulvet blev formentlig fjernet 1941. Trappen til prædikestolen er af tegl i samme format, og under stolene er plankegulv. Våbenhusets teglgulv, der svarer til de øvrige gulve, blev 'nylagt' 1904.⁹ † *Gulve.* 'Mursten' blev 1589 indkøbt til kirkegulvet,¹² og gulvene blev 1603 suppleret med 'gulvtegl'.²³ 1650 blev korets gulv omlagt med nye sten, da gulvet 'formedelst gamle grave var nedsunket', jf. s. 2551. 1708 blev gulvet under stolene udbedret med seks læs kampesten fra Gørding Kirkes gamle tårnmur (jf. s. 2485).¹² 1889 ønskedes gulvet mellem alteret og knæfaldet hævet med fem tommer og belagt med brædder.⁹

Vinduer. Sydsidens spærstikafdækkede teglvinduer er fra kirkens restaurering 1846–47.⁹ 1796 ønskedes 'et stort vindue' i kirkens søndre side.¹⁵ Et ikke realiseret projekt til indsættelsen af nye vinduer blev udarbejdet 1879 (arkitekt F. Uldall, Randers). If. planen skulle sydsidens åbninger erstattes af rundbuede vinduer, mens østvinduet, der på dette tidspunkt stod som en udvendig niche, skulle blændes i flugt med facaden; et tilsvarende skulle indsættes i skibets nordmur.

Korets blysprossede østvindue er fra 1997 (s. 2531), hvor det afløste en småsproset (†)vinduesramme med farvet glas, der nu er henstillet på kirkens loft.

Tagværker. Kirken har over begge bygningsafsnit bevaret sine middelalderlige tagværker, der

Fig. 15. Tømmersamling i 5. spær fra øst i skibets tagværk set fra syd (s. 2529). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – Timber joint in 5th rafter from east in nave roofing seen from the south.

dog jf. de dendrokronologiske undersøgelser ikke er de oprindelige (jf. ndf.).

Korets egetagværk består af seks spærfag med to hanebånd og korte, lodrette spærstivere. Sidstnævnte er tappede i spærene og bladet på bindbjælkernes vestsider. Nummereringen, der kun genfindes på dele af træværket, er udført som øksehugne streger på spærenes vestsider, hvor også de påbladede og træfornagledede hanebånd er fastgjort.

Udformningen af skibets tagværk (fig. 15) svarer til korets og består af 12 spærfag, der er suppleret med enkelte stormlægter i nord (2) og syd (1).

Dendrokronologiske undersøgelser. Fra korets og skibets tagværker er 2016 udtaget hhv. seks og otte boreprøver. Prøverne fra koret har generelt for få årringe, således at ingen sikre dateringer kunne udledes. Prøverne fra skibets tagværk kunne alle dateres og viser for syv af prøverne fældningstidspunkter o. 1435–40.²⁴

Tagbeklædning. Kor og skib dækkes af blytage, der senest er omlagt 1967, jf. indskrift på skibets nordside: »Brd. Stoffregen, blystøbere, Struer 1967«. Våbenhusets vingetegl er fra 1914.⁹ † *Tagbeklædning.* Korets og skibets blytage er tidligst nævnt 1591 i forbindelse med en reparation.¹²

Fig. 14. Korets tagværk set fra sydvest (s. 2529). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – Chancel roofing seen from the south west.

Fig. 16. Ydre set fra syd. Ældre foto i NM. – *Exterior seen from the south.*

1689 var der i taget adskillige huller og sprækker.¹² Jf. nu forsvunden indskrift fik kirken nyt blytag 1838,²⁵ idet belægningen over kirkens vestende siden 1822 trængte til omlægning.¹³

Farveholdningen. Kirken er hvidkalket på alle facader samt i det indre. Her er lofter og den nyklassicistiske dørindfatning holdt i grå farvetoner fra 2012. †*Farveholdning.* 1887 blev våbenhusets loft malet med oliefarve.⁹ Loftet over koret blev 1905, efter indsættelsen af nyt loft året før, 'affaset' og opmalet med 'forskellige' farver, og bjælkernes underkant dekoreret.⁹

Opvarmning. Kirken opvarmes af et elvarmeanlæg, der blev installeret 2011 ved kirkens seneste istandsættelse (s. 2527).

†*Opvarmning.* En †*kakkelovn* blev o. 1891 opstillet i skibets nordøsthjørne (jf. fig. 19), idet ønsket allerede blev fremsat 1888, med den begrundelse at det var sket få år tidligere i Gør-

ding Kirke (s. 2490). 1895 blev skærmen malet hvid.⁹ Skorstenen er indmuret i triumfmuren og var over loftet støttet af en skorstensstol, idet gavltrekanten i forhold til skibets østmur kun var omtrent halv tykkelse. Den frie del af skorstenen udgik østligst over skibets tagryg (jf. fig. 16). Kakkellovnen forsvandt formentlig 1942, hvor et nyt 'varmeværk' blev installeret (jf. fig. 11).⁹ O. 1966 blev dette nedtaget, idet en †*kalorifer* blev installeret i en mindre varmekælder i skibets nordøsthjørne.

Fortov. Kirken omgives af en brolægning, der første gang er nævnt 1893, hvor en stenbro i en alens bredde og med kraftigt fald udadtil ønskedes anlagt omkring bygningen.⁹ Den nuværende belægning foran våbenhuset er fra 1997.⁹ †*Fortov.* En brolægning foran våbenhuset og ved indgangen til kirkegården blev udført 1888; 1910 var hele kirken omgivet af en brolægning.¹³

GLASMALERI

(Fig. 18), 1997, udført af maleren Sven Havsteen-Mikkelsen (jf. også alterbordskrucifiks (s. 2536). 70×25 cm. Signeret og dateret i nedre højre hjørne: »SHM 1997. EMB«. Motivet tager udgangspunkt i vers 3 af Peter Dass' salme fra 1698, »Herre Gud! Dit dyre navn og ære« (DDS nr. 7): »Men op skal rinde, som solen skinne, Guds rige« og viser enkle former i gult, koboltblå og violet.²⁶ Et tilsvarende glasmaleri af kunstneren, dog fra 1975, findes i nabokirken Asp (s. 2370).

(†) *Glasmaleri* (jf. fig. 50) af farvet glas i blå, gule og rødlige toner. Nedtaget o. 1997 og henlagt på kirkens loft.

†KALKMALERIER

1941 blev der på skibets nordvæg registreret kalkmalede dekorationer, der som følge af gentagne reparationer af murfladen fremstod 'udviskede'. Efter registrering (*Georg N. Kristiansen 1941*) blev de atter overkalket.

1) (Fig. 17), o. 1300–1400. Malerierne var udført 'på gammelt pudslag, dog ikke på det oprindelige', i farverne rødt og 'blågråt', vel dekomponeret sort. Motiverne, hvis underkant var udført ca. 130 cm over gulvet, bestod af en rundbuet, 80–85 cm høj arkaderække med syv bueslag. Buerne frem-

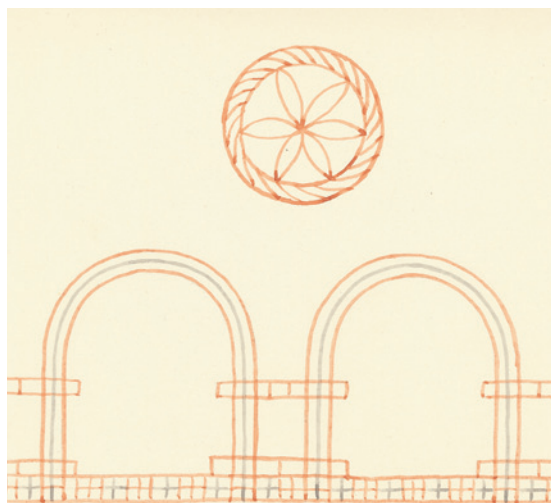

Fig. 17. Kalkmalerier på skibets nordvæg (s. 2531). 1:50. Usigneret o. 1941. – *Wall paintings on north wall of nave.*

Fig. 18. Glasmaleri, udført 1997 af Sven Havsteen-Mikkelsen (s. 2531). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Stained glass, 1997, by Sven Havsteen-Mikkelsen.*

stod let opstyltede som følge af de lavt placerede kapitæler, der ligesom baserne var rektangulært udformede. Den horisontale fodlinje, hvorpå søjlebaserne hvilede, udgjordes af en dobbelt kontureret bue, hvori var skiftevis røde og mørke stregkors. Over første bue ved triumfinuren var et kvadrat med diagonale linjer, i hvis skæringspunkt var et mindre cirkelslag; figuren var indrammet af en 12 cm bred rammebort med skråstillede streger, hvorpå var halve cirkelslag på alle hjørner og 'på midten'. Mellem tredje og fjerde bue fra øst samt længst mod vest sås en seksodet stjerne, indskrevet i en dobbeltkontureret, tovsnoet cirkel.

Udsmykningen finder lokale paralleller i Ølby og Mejrup (s. 2282, 1798), hvoraf dog kun eksemplerne i sidstnævnte kirke endnu havde bevaret de cirkelmedaljoner, der oprindeligt må formodes at have været indskrevet i arkaderækken også i Ølby og Vemb. Malerierne i Vemb var i forhold til de øvrige desuden udført i en mere stiliseret eller forenklet form, hvad der muligvis kan tyde på en lidt senere datering.

Fig. 19. Indre set mod øst. Foto o. 1919. – *Interior towards the east.*

INVENTAR

Oversigt. Fra middelalderen hidrører dels den romanske døbefont, der tilhører 'den vestjyske type' med fod, udformet som en omvendt terningkapitel, dels klokken, der bærer støbernavn (Nicolaus) og årstallet 1340. Også alterbordet, opmuret i en blanding af kamp og tegl, er middelalderligt.

Svarende til normen fik kirken i 1500-tallet et dåbsfad, et arbejde fra Nürnberg, samt i begyndelsen af 1600-tallet, nærmere betegnet i 1605, en prædikestol. Alterstagerne anskaffedes 1668, mens altersølvet hidrører fra begyndelsen af 1700-tallet. Heraf er kalken udført af Holstebromesteren Anders Jensen Klem, mens disken bærer våbenskjolde for Hermann Frantz von Schwanewede og Christence Dyre († hhv. 1696 og 1705). Sættets enkeltdele er formentlig blevet sammenblandet med Bur Kirkes, hvor en disk af Klems fabrikat og en kalk med de ovennævntes våbener findes (s. 2585).

Fra kirkens renovering under etatsråd Tang 1845–47 stammer (†)altermaleri af Lemvigmaleren, J. B. Gjørup med tilhørende ramme og dørfløjen mod våbenhuset. Fra 1800-tallets anden del hidrører også to alterkander

(den ene måske oprindelig i Gørding (s. 2500)) og en ske (1896).

Kirkens indretning er dog først og fremmest præget af 1900-tallet, fra stolestaderne (1908–10), alterskranken (1941), kirkeskibet (1980), oblatæsken (1990) til Sven Havsteen-Mikkelsens alterbordskrucifiks (1997), der knytter sig til kunstnerens samtidige glasmaleri. Orglet er opsat 2009.

Farvesætning og istandsættelser. Kirkeinventaret er senest nystafferet i forbindelse med en renovering 2011–12 (Knud Fuusgaards Tegnestue, Ringkøbing; Jens Johansen), idet interiøret farvemæssigt er harmoniseret efter korets glasmaleri. Prædikestolens staffering, der fastlagdes ved en restaurering 1941, er ligeledes restaureret 2012.

Rummets ældre indretning kan belyses gennem kirkeregnskaberne, der er bevaret fra 1584, om end de ældste inventarier først kendes fra 1650 og 1655.¹² Et samlet indtryk af inventarets status er tidligst belyst gennem kilderne fra anden del af 1700-tallet. Fra 1765 noteredes, at både altertavlen og prædikestolen 'høj-ligen' trængte til at blive 'ornerede', dvs. udsmykket, men manglede var endnu ikke afhjulpet 1774, ligesom messehagel og alterdug sidstnævnte år var i meget ringe stand.²⁰ 1791 havde den ny kirkeejers siden 1786, Peder

Fig. 20. Indre set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Interior towards the east.*

Tang, ladet kirken ‘meget vel’ reparere. Dog var både alterklæde og messeklæder stadig ringe, ligesom der kunne behøves tre-fire stolestader ekstra. I de følgende år klagedes navnlig over, at altertavlen trængte til at blive malet.²⁷ Under etatsråd Tang blev kirken 1846–47 ny-

istandsat som nævnt ovf.; i denne forbindelse opsattes bl.a. nye $\dagger$ stolestader.⁹ En række større istandsættelser, herunder også en nymaling af inventarets træværk, er gennemført i løbet af 1900-tallet, vigtigst 1941 (Kristian Jensen) og o. 1970 (Lydholm og Hansen).²⁸

Fig. 21. (†)Alterbordspanel, 1600-tallets første halvdel (s. 2533). Foto Georg N. Kristiansen 1947. – (†) *Communion table panel, first half of 1600s.*

Alterbord (fig. 22), middelalderligt, opført i et blandingsmateriale af granitkvadre og enkle teglsten. 100 cm højt, 128×109 cm, opmuret direkte op mod østvæggen. Bordet er hvidkalket. *Alterbordsplade*, 1997,⁹ af moseeg, fornyet i forbindelse med udførelse af glasmaleri og alterbordskrucifiks.

(†) *Alterbordspanel* (jf. fig. 21, 23, 50), 1600-tallets første del. Af det oprindelige, formentlig tresidede panel er kun forsiden bevaret, ca. 100 cm højt. Panelet er smykket med to rækker højrektangulære fyldinger, fire foroven og tre forneden, indrammet af karnisprofiler. I forbindelse med en renovering 1941 blev rammestykker og lister suppleret og hele panelet nymalet. Forsiden anbefalede atter bemalet 1965 efter en skade,⁹ men afmonteredes

Fig. 22. Middelalderligt alterbord (s. 2533) og alterkrucifiks (s. 2536), udført 1997 af Sven Havsteen-Mikkelsen. Foto Arnold Mikkelsen 2017. – *Altar, medieval and altar cross, 1997, by Sven Havsteen-Mikkelsen.*

kort efter i forbindelse med hovedstandsættelsen 1966–70. Opstillet på kirkeloftet.

†*Alterklæder og -duge.* 1629 anskaffedes en ny dug.¹² Alterklædet er tidligst registreret 1650 og 1655 i kirkens inventarium, sidstnævnte år omtalt

som 'et gammelt lærredsalterklæde'.¹² 1698 indkøbtes fint lærred og knipling til et nyt klæde, der dog blev stjålet året efter.¹² Et silkesyet klæde blev det følgende år foræret af sognepræsten, Claus Bang, mens en tilhørende fin, hvid alter-

Fig. 23. (†)Altertavle, opsat 1846-47 på initiativ af Andreas Evald Meinert Tang (s. 2536). Foto Georg N. Kristiansen 1940. – (†)Altarpiece, set up in 1846-47 on the initiative of Andreas Evald Meinert Tang.

dug med brede kniplinger bekostedes af kirken selv.¹² 1766 var alterklæderne dog meget slette og ringe.²⁰ Som nævnt 1768 i *Præsteindberetningen* var selve klædet af rødt lærred, mens dugen var af kramlærred.¹⁶ O. 1862 havde kirken et rødt

klæde (vel af fløjl) med frynser i samme farve og gyldent kors.⁹ 1911 registreredes et klæde af rødt fløjl med gyldent kors og tilsvarende guldfrynser, antagelig identisk med det, der var fornyet 1910 (jf. fig. 19).

Fig. 24. (†)Altermaleri, udført 1846–47 af J. B. Gjørup, Lemvig og efter 1940 opsat på kirkens vestvæg (s. 2536). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – (†)Altarpainting, 1846–47, by J. B. Gjørup, Lemvig, set up on the west wall of the church after 1940.

Alterkrucifiks (jf. fig. 22), 1997, udført af Sven Havsteen-Mikkelsen, af træ, 38 cm højt.²⁹ Korset, der er svagt hvælvet på forsiden og glat på bagsiden, er dannet som et Georgskors og placeret på en lav stage, der er monteret på et ovalt fodstykke. Belagt med bladguld.³⁰

(†)*Alterkrucifikser*. 1) (Jf. fig. 31), nyere, af støbejern, 130 cm højt. Gråstofferet med guldbronzeret cirkelglorie omkring korsmidten. På kirkeloftet. 2) 1941, af glatte egeplanker, udført af tømmermester Chr. Stampe.³¹ Antagelig identisk med kors, 115 cm højt, opsat i ligkapel.

(†)*Altertavle* (fig. 23), opsat 1846–47 på initiativ af etatsråd Tang, Nørre Vosborg.⁹ Heraf er både bevaret altermaleri, opsat i kirkens vestende, og

tavlens sidevinger samt topstykke, deponeret på kirkens loft.

(†)*Altermaleri* (fig. 24), signeret af J. B. Gjørup (»Gjørup«) fra Lemvig. 125×107 cm, olie på lærred, nymonteret på en træplade og indsat i en sekundær profilramme, idet maleriets nederste vandrette del med indskrift (jf. ndf.) er afskåret og placeret på kirkens loft. Maleriet viser *Kristus i Getsemane Have* efter forlæg af Carlo Dolci (o. 1643, Galleria di Palazzo Bianco, Genova). Den skematisk malede fremstilling viser den knælende Kristus, iklædt rød kjortel og med hænderne korslagt over brystet. Det lokkede hår og skægget er mørkebrunt. Frelseren knæler i et summarisk gengivet landskab med et perspektiv af Jerusalem;

th. ses i en skybræmme en engel med Lidelsens kalk. Et sakralt lys udgår både fra Kristi hoved og fra kalken, der krones af et kors med op-hængt tornekrone og lidelsesredskaber (hammer og tang). I forgrunden er hvide blomster og en træstub, hvorpå er anført med gullighvid skrive-skrift: »Malet af Gjørup«. Herunder stod, ligele-des med skriveskrift, et skriftsted fra Matt. 26,39. Dette parti er dog sekundært afsavet. Den flittige Lemvigmaler udførte flere værker i omegnens kirker, dog primært efter andres forlæg (navnlig Leonardo da Vinci og Thorvaldsen). Hans værker findes bl.a. i Harboøre (s. 1276 f.), Engbjerg (s. 1347 f.), Hygum (s. 1389), Hove (s. 1430), Ram-me (s. 1608, 1618) og Fjaltring (s. 1661). Indsat i en enkel, nyere profilramme, der er gråstofferet med detaljer i rødt og brunt.

(†) *Alterramme* (jf. fig. 23). Altermaleriet var oprindeligt indsat i en hulkehlsramme, hvortil sluttede sig smalle sidevinger og topstykke af fyr, deponeret på kirkens loft. Storvingerne havde udskåret volutslyng og spinkle bladornamenter, topstykket en strålesol, flankeret af bladværk i gennembrudt arbejde. Brunstofferet med detaljer i rød og grøn forsølvning på lasur samt spredt forgyldning.

Altertavlen, der allerede 1917 omtaltes som 'næppe værd at istandsætte' (*Termansen 1917*),

blev nystafferet 1923, men afmonteredes i for-bindelse med hovedrestaurationen 1940. Et ikke-anvendt *forslag* til en arkitektonisk ramme, kronet af en trekantgavl, blev s.å. udarbejdet af Georg N. Kristiansen.³²

† *Altertavle*, 1598,¹² efter alt at domme udformet som en skriftaltertavle. D.å. betaltes snedkeren for en ny tavle, der blev malet af Mikkil Maler, måske identisk med Mikkil Christensen i Ringkøbing (s. 87, 95). Desuden påsattes et bræt med skrift. Ifølge indberetningen til biskop Bloch 1768 var tavlen trefløjet. På nordfløjen læstes De Ti Bud, i midtfløjen ('mellemtavlen') alterets (dvs. nad-verens) og dåbens indstiftelsesord og på sydflojen 'Herrens bøn', dvs. Fadervor. Endvidere var anført: »Jesu blod renser os af alle vore Synder« (1 Joh. 1,7). Nederst, vel på postamentet, stod: »Saa elskte Gud Verden etc.« (Joh. 3,17).¹⁶ I tidsrummet 1765–74 noteredes det som en tilbagevendende post, at altertavlen i høj grad trængte til at blive 'orneret', dvs. nystafferet, i lighed med prædikestolen.²⁰ Endnu 1792 var dette et problem.³³ Kasseret i forbin-delse med opsætningen 1846–47 af (†)altertavle.

Altersølv (jf. fig. 25), omfattende kalk og disk, der er omtrent samtidige. *Kalken*, 1700-tallets første fjerdedel. 18 cm høj, har lav cirkulær fod med go-dronnering, der gentages på den midtdelte knop. Enkelt stejlt bæger med dobbeltrille ved mun-

Fig. 25. Altersølv, heraf kalk og disk, udført i 1700-tallets første fjerdedel (s. 2537), oblatæske o. 1990 (s. 2538) og ske, 1896 (s. 2538). Foto Arnold Mikkelsen 2016. –
Altar plate: chalice and paten from first half of 1700s; wafer box c. 1990; and spoon, 1896.

dingsrand. Mestermærke på den flade standkant for Anders Jensen Klem (*Bøje* nr. 6655), virksom i Ringkøbing 1713–17 og i Holstebro fra 1717–59. Desuden sekundær ejermærkning under kanten. Kalken er nært beslægtet med guldsmedens kalk med tilhørende disk i Humlum (s. 1200). En tilsvarende disk af samme mester findes i Bur Kirke (s. 2585), og det kan ikke udelukkes, at de to nabokirkers altersæt sekundært er blevet sammenblandet, jf. også disk (ndf.) og kalk i Bur Kirke (s. 2585). Bægeret blev istandsat 1892.⁹ *Disk*, o. 1700, skænket af Hermann Frantz von Schwane-wede til Nørre og Sønder Vosborg (†1697) og hustruen Christence Dyre (†1705), er 13 cm i tværmål. På den i øvrigt glatte fane er indpræget ægteparrets dobbeltvåben og deres initialer: »HF« (sammenskrevet) v. S « og »CD« (fig. 26). Under fanen sekundær ejermærkning, desuden kontur af et næsten udpudset skjold, et muligt mestermærke, der dog på grund af den tidlige datering ikke kan være identisk med Anders Jensen Klems. Det er bemærkelsesværdigt, at nabokirken Bur har en kalk, smykket med de samme givervåbener (s. 2585), og det er derfor nærliggende at antage som nævnt ovf., at de to kirkers beholdning senere er blevet blandet sammen.

†*Altersølv*. 1629 anskaffedes en kalk og disk af messing. Samtidig indkøbtes et klæde til at binde

over de to genstande (†*kalkklæde*).¹² 1697 'forbedredes' inventariet med en kalk og disk, ligeledes af messing. Sættet stammede fra Bur Kirke (s. 2585), men blev stjålet allerede 1699.¹² 1709 indkøbtes 20 lod sølv til en ny kalk og disk.¹² Som det fremgår af *Præsteindberetningen* fra 1768, var materialet af sættet endnu på dette tidspunkt dog af messing, og det kan derfor ikke være identisk med det ovennævnte.¹⁶

Oblatæske (jf. fig. 25), o. 1990,³⁴ 8 cm høj, 9 cm i tværmål. Den enkle æske har form som en lav keglestub, der dog skråner indad forneden; konkavt låg med gribehank. Under bund er mestermærke: »TLM«, antagelig for T. Linder-Madsen (virksom 1967–92), jf. også beslægtet æske i Mejrup (s. 1815). Endvidere stempel for sterling-sølv og ejermærkning.

**Oblatæske*, anskaffet 1889.⁹ Af porcelæn, højde 6,5 cm, tværmål 14 cm. Under bunden mærkning for Bing & Grøndahl. I præstegården.

†*Oblatæske*. O. 1862 og endnu 1911 omtalt som værende af blik og forsynet med et kors.⁹

Sygesæt, fælles for pastoratets tre kirker, jf. Gørding Kirke (s. 2499).

**Alterkander*, nyere, begge deponeret i Vemb Præstegård. 1) (Jf. fig. 19), af tin, 25,5 cm høj. 2) (Jf. fig. 31), af sort porcelæn med gyldne detaljer. Under bund mærke for Bing & Grøndahl. †*Alterkande*. O. 1862 omtalt som værende af rødt glas (jf. Gørding, s. 2500); nævnt endnu 1911.⁹

Ske (jf. fig. 25), 1896, 17 cm lang, med spin-kelt skaft med dråbeformet afslutning og ovalt laf med perforering. På bagsiden af skaftet tre mærker, Københavnsmærke for 1896, gardejnstempel for Simon Groth og mestermærke med initialerne »IH« i firkantet ramme for I. Holm, vel en videreførelse af firmaet Johan Georg Holm (jf. *Bøje* nr. 1449).³⁵ Jf. tilsvarende eksemplarer i Gørding og Bur (s. 2500, 2586).

Alterstager (fig. 27), erhvervet 1668¹² og formentlig skænket af ægteparret: »HS« og »ACD« (jf. initialer på fod). De to barokstager, hhv. 40,5 og 42 cm høje, bærer præg af flere istandsættelser, bl.a. med bly. De profilerede fødder i to afsæt står på kuglefødder og har cylinderskafter, adskilt af kugleled, det nederste ovalt, det øverste af form som en bladdekoreret kugle; muslingeformet,

Fig. 26. Initialer og våbenskjolde for Hermann Frantz von Schwane-wede (†1697) og Christence Dyre (†1705). Detalje af disk (s. 2538). Foto Arnold Mikelsen 2016. – Initials and arms of Hermann Frantz von Schwane-wede (†1697) and Christence Dyre (†1705). Detail of paten.

formentlig sekundær lydeskål. På fødderne er indpræget to hold initialer, jf. ovf, for den mandlige og kvindelige giver.

Som anført i *Synsprotokollen* var stagerne o. 1862 forsynet med lamper, dvs. antagelig lysattrapper af form som bliklys med indsatte olie-lamper, der lyste som vokslys (jf. bl.a. *DK Holbæk* 2074). De formmæssigt afvigende lydeskåle kan være blevet tilføjet på dette tidspunkt; istandsat 1960.⁹

(†) *Syvstage* (jf. fig. 31), 1900-tallets første del, 53 cm høj, af messing(?). Foden er ottesidet og skaffet samt de enkelte lysarme adskilt af firkan-tede mellemlid. Deponeret på loftet.

† *Lysholder*. En lang stålríst, 'som lysene står på', er registreret 1650, måske den samme, der anskaffedes 1629 ('en ny ríst').¹² † *Lyseslukker*. Nævnt 1911.¹²

† *Alterbøger*. 1598 indkøbte kirken sammen med nabosognet, Gørding, en bibel (jf. s. 2501), lige-som begge kirker i fællesskab med Bur erhvervede en ordinans.¹² Kirkens bogbestand omfattede 1650 og 1655 en alterbog og 'en gammel forslidt graduale'.¹²

* *Messehagler*. To ældre skjoldformede hagler af mørkerødt fløj med besætning og kors af guldgaloner opbevares i Vemb Præstegård. Haglerne kan muligvis være identiske med eksemplarer, omtalt ndf., men kan også hidrøre fra nabokirkerne Gørding og Burs beholdning (s. 2501, 2587).

† *Messehagler*. 1593 anskaffedes en ny hagel af rødt, småblomstret fløj med kors af guldknipling.¹² 1633 indkøbtes seks alen rødt fløj i Viborg til en hagel med sølvknipling, måske den samme, der nævntes 1650 og 1655, dog sidstnævnte år forsynet med et guldkniplingskors bagpå.¹² 1699 blev hagelen stjålet, men allerede samme år anskaffedes en ny, ligeledes af rød blomstret fløj med guldkniplinger. 1768 noteredes det, at messehagelen svarede til Gørding Kirkes (s. 2501).¹⁶ O. 1862 og 1911 omtalt som værende af rødt fløj (samme som ovenstående(?)). 1901 foresloges den opfarvet eller fornyet samt forsynet med et kors af ægte guldbrokade.⁹ Fornyet synses først gennemført 1915.⁹

Alterskranke (jf. fig. 20), 1941,³⁶ af halvrund form med svagt udadrejede sidepartier. Spinkle

Fig. 27. Alterstager, 1668 (s. 2538). Foto Arnold Mikelsen 2016. – *Altar candlesticks, 1668.*

balustre med omtrent ensdannede terningkapi-tæler og baser; skafter med markeret entasis. På muret knæfald, med blågråt betræk. At domme efter fotografier af †alterskranke nr. 2 er udformningen nært beslægtet med denne, og selve gitte-ret er muligvis genanvendt. *Knæleskammel*, nyere, af moseeg, med betræk som ovennævnte.

† *Alterskranker*. 1) 1774 anbefaledes det, at kir-kens patron (Christen Linde Leth) bekostede et 'tralværk' (dvs. en alterskranke) til kommuni-kanterne, især af hensyn til gamle og skrøbelige folk.¹² Antagelig identisk med den lige skranke med 'passende trægitter' omkring og læderpu-der, som omtaltes o. 1862.⁹ 2) (Fig. 19), 1889,⁹ af halvrund form med spinkle balustre med svag entasis. Knæfaldet skulle beklædes med rødt fløj, svarende til alterklædet.

Døbefont (fig. 30), romansk, af rødlig granit, heraf foden af en mere finkornet sten og kum-men mere grovkornet. 83 cm høj med tværmålet 65 cm. Tilhører ligesom fontene i Rom (s. 797)

Fig. 28-29. 28. Dåbsfad, 1500-tallet, formentlig produceret i Nürnberg (s. 2540). 29. Dåbskande, o. 1954 (s. 2541). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – 28. *Baptismal dish, 1500s, probably produced in Nuremberg.* 29. *Baptismal dish, c. 1954.*

Fig. 30. Døbefont, romansk (s. 2539). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Romanesque font.*

og Estvad (Ginding Hrd.) 'den vestjyske type' (Mackeprang, *Døbefonte* 174), hvor foden har form som en omvendt terningkapitel med markerede hjørnesporer, mens kummen i de nævnte eksempler har varierende udformninger. Over et kraftigt skaftled med vulst er kummen af fladtrykt halvkugleform med en markeret bort af spidse takker, hvorover er et sammensat profilled med dobbelte platter under en skråkant. Øverst et glat led. If. *Uldall 1878* var fonten overkalket, dvs. vel sekundært bemalet eller marmoreret, svarende til et større antal af middelalderens fonte.³⁷ Fonten ses på ældre fotografier (jf. fig. 19) placeret ved korbuens nordre vange, men står siden hovedrestaurationen 1941 midt for buen.³⁸

Dåbsfad (fig. 28), 1500-tallet, formentlig et Nürnbergerarbejde.³⁹ Fadet, der måler 40 cm i tværmål og er 5,5 cm dybt, viser i bunden *Bebudelsen*, udført i drevet arbejde og indrammet af en bort med indprægede egeblade. Fanen har en dobbeltbort, hhv. med sekstakkede stjerner og liljelignende ornamenten. Under bunden er nyere ejermærkning i graverede versaler («Vemb Kirke»). Dåbsfadet tilhører en meget udbredt type (jf. bl.a. Engbjerg og Borbjerg kirker, s. 1353, 1891),

der formentlig er fremstillet i et enkelt værksted i Nürnberg inden for tidsrummet 1500-80.⁴⁰ Det er dog efter alt at dømme kommet relativt sent til kirken, der først 1710 indkøbte et messingbækken, vel dette, og et håndklæde af blåstribet hollandsk drejl (†dåbshåndklæde).¹²

Dåbskande (fig. 29), anskaffet o. 1954,⁹ 28 cm høj, af messing. Det pæreformede korpus, der er midtdelt med en dobbeltrille, har lav, profileret fod, svungen hank og gæk, smykket med et palmetornament. Kanden, der nøje svarer til et eksemplar i Asp Kirke (1959, s. 2384), blev anbefalet anskaffet 1954.⁹

**Dåbskande*, nyere, af porcelæn. Mærket under bunden med fabriksmærke for Bing & Grøndahl. I Vemb Præstegård.

†*Dåbskande*. O. 1862 er nævnt en metalkande i inventaret, antagelig en tinkande af den i samtiden udbredte type.⁹

Fig. 32. (†)Fontelåg, o. 1600 (?) (s. 2541). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – (†)Font cover, c. 1600 (?).

Fig. 31. Interiør mod øst med døbefonten placeret midt for triumfbuen, vist efter restaureringen 1941 (s. 2540). Foto 1960. – Interior towards east, with font placed at middle of chancel arch, shown after the restoration of 1941.

(†)Fontelåg (fig. 32), o. 1600(?). 1598 udførtes arbejde på et låg over fonten.¹² Muligvis er dette identisk med det endnu bevarede låg, der er hængt på kirkeloftet. Låget bærer i midten en kronelignende formation med fire svungne bøjler, der forneden med bladornamenter slutter sig til en kronering, mens bøjlerne, der har dekoration af diamantbosser, øverst samles i en oval knop. Brunlig staffering, der er delvist afskallet, men kun viser en helt afrenset flade herunder.

Prædikestol (fig. 34-35), 1605 if. kirkeresk.,¹² omfattende kurv og samtidig (†)lydhimmel, deponeret på kirkens loft.

Kurven, der udgør fire sider af en polygon, repræsenterer en nært beslægtet, om end, navnlig i højden, reduceret udgave af den samtidige prædikestol i Gørding (s. 2502). De fire storfag adskilles af enkle og lavere toskanske søjler med skaftring og svag entasis. De enkelte fag har rundbuede arkader med tungebort, båret af kannelerede pilastre og med trebladsrosetter i sviklerne. Over og under søjlerne er fremspring, foroven smykket med kerubhoveder, forneden med diamantbosser; begge disse led savnes dog i Gørding ligesom kronfrisens tandsnitsdekoration (jf. dog s. 2502). Under den rigt profilerede postamentgesims er drejede kugler, hvorimellem volutindrammede hængestykker

med beslagværksornamentik, alt rekonstrueret 1941 efter forbillede i Gørdingstolen (*Georg N. Kristiansen 1941*). Moderne læsepult. Placeret på muret fremspring med opgang via en tilsvarende muret trappe; et opgangspanel med højrektangulære fyldingsfelter er fæstnet ved degnestolens panel. En $\dagger$ opgang var o. 1862 muligvis ført gennem triumfvæggens sydlige del (s. 2524).

($\dagger$)*Lydhimlen* (fig. 33) udgør et femsidet fremspring, føjet til et kortere rektangulært parti. Hjørnerne er markerede med profilerede fremspring, hvorunder drejede hængekugler (kun én er bevaret). Herimellem er udskårne hængestykker med volutter (delvist bevaret). I selve lydhimlen er to udsparinger i firkløverform, mens midten er markeret med et kvadratisk profilfelt med strålesol i relief. Hjørnerne har rosetter, svarende til kurven. Nedtaget o. 1900 og henlagt på loftet.

Kurvens staffering, der blev fastlagt 1941, omfatter rødt, sort, brungrønt, mørkebrunt samt guld og sølv. Herunder blev påvist mindst tre farvelag foruden det daværende, påført 1923 (jf. ndf.) med rødbrunt, rødt og gult samt rød og grøn lasur

på sølv og enkelte forgyldte detaljer. Derunder iagttoges to lag, begge antagelig fra 1800-tallet, øverst en hvidgrå marmorering i stor- og indskriftfelter samt på søjlerne; rammestykker, fremspring og arkaderne stod i lyserødt (jf. fig. 33). Den samme staffering ses endnu fragmentarisk på lydhimlen. Derunder var en grå strygefarve, måske fra 1847 (jf. ndf.) med hvidt på søjler, englehoveder og listeprofiler m.v. Der fandtes kun yderst sparsomme rester af den oprindelige staffering på kridtgrund, deriblandt rester af en forgyldt, om end ulæselig, frakturindskrift på sort bund i frise- og fodfelter.

Indskrifter. Kurvens frise har hvidlig versalindskrift på sort bund i tre af de fire felter: »Salig er de, som/ hører Guds ord/ og bevarer det. Luc. 11-28«. Fodfelterne har tilsvarende indskrift på de tre felter, dog i fraktur med enkelte versaler på sort grund, idet den gennemløbende tolinjede tekst forløber hen over alle fire felter: »Saaledes elskede Gud/ Verden, at han gav sin/ Søn den enbaarne, for/ at hver den, som tror paa/ ham, ikke skal fortabes, men/ have et evigt liv. Joh: 3-16«.

Fig. 33. ($\dagger$)Lydhimmel, o. 1605 (s. 2542). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – ($\dagger$)Pulpit canopy, c. 1605.

Fig. 34. Prædikestol, o. 1605 (s. 2541). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Pulpit, c. 1605.*

†*Indskrifter.* 1768 registreredes to skriftsteder, anført med gyldne bogstaver, på selve kurven: »Tiden er fuldkom(m)men og Guds Rige er nær. Bed(r)er Eder og troer Evangelio« (Mark. 1,15) og »Salige er de, som høre Guds Ord og bevare det« (Luk. 11, 28), mens de øvrige var ulæselige. På lydhimlen ('kronen') stod: »Disse ord, s(om) ieg byder dig i Dag, skal du bære på dit Hierte etc.: usq(ve) ad (dvs. lige indtil) naar du opstaar« (5 Mos. 6,6-7) og »Mennisket Lever ikke alle-

ene af brød etc: usq(ve) ad (dvs. lige indtil) Guds Mund« (Matt. 4,4).¹⁶

1605 udførtes snedkerarbejde på den nye stol, der stafferedes sammen med himlen. Til værket indkøbte Preben Gyldenstjerne til Nørre Voseborg klapholt (dvs. fint, tildannet træ).¹² 1619 forfærdigede, dvs. formentlig reparerede en smed lydhimlen.¹² 1663 istandsattes stolen med nye deller.¹² 1765-74 påtaltes det, at stolen i høj grad trængte til at blive 'orneret', dvs. nystaf-

Fig. 35. Prædikestol, 1605, vist med sin daværende staffering (s. 2541). Foto Niels Termansen 1916. – *Pulpit, 1605, shown with its then polychroming.*

feret, ligesom altertavlen.²⁰ Opmalet 1847.¹³ O. 1862 omtalt som forsynet med læderbetræk på håndliste og bogstol. 1912 foresloges den sænket ca. 15 tommer.⁹ Efter en forundersøgelse 1917 (*Niels Termansen*) blev den renoveret og nystafferet 1923.⁹ 1941 genrestaureret og opmalet, nu med indskrifter. 2004 og atter 2012 blev farvelagene på ny fastlagt, efter at stafferingen havde lidt stor skade på grund af udtørring i det uhensigtsmæssige indeklima.

Stolestader (jf. fig. 19–20), fornyet 1908–10,⁹ idet gavlene ændredes i forbindelse med restaureringen 1941. Stoleværket omfatter ni stader i nord, heraf er den vestligste indrettet med en reol til salmebøger, og syv i syd, hvortil mod øst slutter sig et kortere stade til kirkesangeren. Gavlene, der oprindeligt havde volutsmykket topstykke og dekoration af femtakket stjerne i cirkelmedaljon (malet) samt buet forkant, forenkledes 1941 ved

afsavning af topstykket. Nystafferet 2012 i grå-violet med mørkerøde og forgylde detaljer, idet selve staderne er lysegrå. Hynder betrukket med mørkerødt klæde. Et ekstra (†)stade er deponeret på kirkeloftet.

†*Stolestader*. Tidligst nævnt 1599 i forbindelse med indkøb af savdeller til en kvindestol.¹² 1646 udførtes nogle nye stole, samtidig med at et antal ældre istandsattes. Reparationer med nye deller er nævnt 1663.¹² 1767 var fodskamlerne i forfalden tilstand.²⁰ Antallet af stole omfattede i 1768 hhv. 12 mandsstole og 15 kvindestole, hver med ca. fem sæder; samtlige stole var umalede.¹⁶ Stolenes omtales o. 1862 som malede og forsynet med rygstød og fodskamler.⁹ 1911 talte beholdningen ti mandsstole og et tilsvarende antal kvindestole.⁹ To udaterede udkast til stolegavle, måske fra o. 1846,⁴¹ viser udsmykninger hhv. med volutter og med en palmetsmykket og buet forkant

Fig. 36. (†)Pengeblok, o. 1850 (s. 2545). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – (†)*Poor box, c. 1850.*

Fig. 37. Detalje af dørfløj i våbenhus (s. 2545). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Detail of door wing in porch.*

med løvefødder. Det er dog uvist, hvorvidt disse refererer til de ældre stolestader eller blot udgør ikke-anvendte forslag.

†*Skriftestol*. Tidligst omtalt 1696 i forbindelse med en reparation.¹² Stolen, placeret ved alteret over for degnestolen, var lukket og endnu intakt o. 1862.⁹ Fjernet 1889 og erstattet med en †*præstestol* bag korbuepillen. Denne er endnu nævnt 1911.⁹

†*Degnestol*. Tidligst omtalt 1636 i forbindelse med en reparation.¹² Nævnt o. 1862 som lukket og placeret over for skriftestolen, dvs. i syd.⁹ 1889 indrettedes en plads til kirkesangeren i den øverste mandsstol; denne aflukkedes 1897.⁹

Løse stole. Et antal nyere bøgetræsstole med rødt klædesetræk er opstillet i koret og i skibet.

†*Bænke*. 1911 er nævnt fire fastsiddende slagbænke, samt to løse, alle i koret. 1933 suppleret med tre løse bænke, da menigheden savnede pladser ud over de eksisterende 120.⁹

†*Kirkekiste* 'til at forvare alterklæderne i' er tidligst nævnt 1650, og 1655 omtalt som 'en gammel beslået egekiste'.¹² Denne blev opbrudt 1699 i forbindelse med et indbrud (s. 2519). Jf. også Gørding (s. 2507).

†*Geværskab*. Kirken rummede 1703-04 et skab til betjening af 11 soldater af kaptajn Dietrichsons kompagni.⁴²

Pengebeholdere. En moderne, cirkulær pengebøsse med reliefkors på forsiden og pengeslids i top. Ophængt ved våbenhusdøren. (†)*Pengeblok*. 1911 og endnu 1990 fandtes en gammel ubrugelig kirkeblok på kirkeloftet.⁹ Blokken er antagelig identisk med den endnu bevarede blok, o. 1850 (fig. 36) i nyklassicistisk stil, formet som en høj og flad pille, kronet af en flammevase med volutdannede hanke og med to jernbundne pengekasser fæstnede til siderne. Rester af brunlig staffering. På kirkeloftet. †*Pengebøsser*. To bøsser af sortmalet blik er omtalt 1911.⁹ †*Pengetavle*, omtalt 1793-94 som så ringe, at den »kan ikke holde Skillingerne«.¹⁵

Dørfløje. 1) (Fig. 37-38), 1800-tallet. Fladbuget plankedør med revler og nyere reparationer i det

Fig. 38. Dørfløj i våbenhus (s. 2545). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Door wing in porch.*

nedre; rødstafferet. Sortmalede gangjern og sirligt udformet klinkefaldslåsetøj af smedjern. Indgangsdør i våbenhus. 2) (Fig. 39), 1845 if. blyantsindskrift på træværkets bagside.⁴³ Dobbeltfløjet fyldingsdør i nyklassicistisk indfatning. Indskrift i sortmalede versaler: »Gud bevare din udgang og indgang« (Sl. 121,8); en senere †indskrift: »Salige er de, der bor i dit hus, de skal stadig love dig« (Sl. 84,5) fjernedes 1970 i forbindelse med fremdragningen af den oprindelige indskrift. Mellem våbenhus og skib.

†Dørfloje. 1649 betales for en ny kirkedør med jernbeslag og lås,¹² og 1686 blev udført smedearbejde på kirkedøren.¹² En tremmedør blev 1902 anbragt ved kirkens indgangsdør.⁹

Orgel, 2009, med seks stemmer, ét manual og pedal, bygget af Bruno Christensen & Sønner,

Fig. 39. Dørfloj nr. 2, 1845 (s. 2546). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Door wing no. 2, 1845.*

Fig. 40. Salmenummertavle, o. 1900 (s. 2546). Foto Arnold Mikkelsen 2017. – *Hymn board, c. 1900.*

Terkelsbøl. Disposition: Manual: Principal 8', Gedakt 8', Oktav 4', Rørflojte 4', Blokflojte 2'; svelle (omfatter ikke Principal 8'). Pedal: Subbas 16'. Koppel M-P. Tegnet af Knud Fuusgaard. Lysegrå staffering som stolestaderne. I skibets sydvestre hjørne, med østvendt facade og spillebord.

★Orgel, 1968, af standardtype, med fire stemmer, bygget af Bruno Christensen, Terkelsbøl. Disposition: Gedakt 8', Rørflojte 4', Principal 2', Quintatøn 2'; manuelt betjente låger. I skibets nordvestre hjørne, med østvendt facade og spillebord. Siden 2013 i den danske kirkesal i Bredsted, Tyskland.⁴⁴

Indtil 1968 anvendtes et †harmonium (jf. fig. 44), der fra 1941 var placeret på podium i skibets nordvestre hjørne.⁴⁵

Salmenummertavler (jf. fig. 40). 1) O. 1900. Højrektangulær med halvrund overkant og smykket med flade kugleornamenter foroven og i siderne. Sortstafferet og beregnet til påskrift i kridt. På

Fig. 41. Kirkeskib, ophængt 1980 og udformet som en model af teclipperen »Cutty Sark« (s. 2548). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Church ship, hung up in 1980, a model of the tea clipper "Cutty Sark"*.

korts sydvestvæg. To tilsvarende (†)salmenummer-tavler findes på kirkeloftet. Jf. også eksemplar i Gørding Kirke (s. 2509). De tre tavler er formentlig de tre eksemplarer, der er omtalt 1911.⁹ 2) (Jf. fig. 19–20), o. 1920, højrektangulær med

trekantgavl og indskrift med fordybede versaler; beregnet til hængetal. Hvidstofferet med indskrifter i sort. Tavlens rammeværk stod tidligere med en mørk bemaling (fig. 19). I skibet på triumfvæggens nordside.

Fig. 42. (†)Ligbære, 1600-tallet (?) (s. 2549). Deponeret på kirkeloftet. Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Bier, 1600s*.

Fig. 43. Interiør mod vest. Foto Arnold Mikkelsen. – *Interior towards the west.*

Belysning. 1-2) (Jf. fig. 43), nyere. Identiske kroner med 2×6 s-svungne arme, spinkelt balusterskaft og glat hængekugle med profileret knop (jf. Bur, s. 2594). Beregnet til elektricitet. Ophængt østligst og vestligst i skibet.⁹

Lamper mv. 1-2) Moderne. To identiske, hvidlakerede væglamper med seks lys (Fog og Mø-

rup, T 5231) er opsat på korets nord- og sydvæg. 2014 opsattes tre spots i korets loft.⁹

Et *†ildkar* af jern er registreret 1655.¹²

Kirkeskib (fig. 41), ophængt 1980.⁹ Tremastet fuldrigger, udformet som en model af tekliperen »Cutty Sark« fra 1869, bygget og skænket af forhenværende skibsinspektør Folmer Løwe,

Fig. 44. Interiør mod nordvest med det daværende †harmonium (s. 2546). Foto 1960.
– Interior towards the north west with the †harmonium used then (1960).

der var barnefødt i Vemb. Rød under vandlinjen, sort med hvid stribe ovenover samt forgyldt bølgeranke i forstavnen. Ophængt sydvestligst i skibet.⁴⁶ Skibet erstattede et ældre †kirkeskib, bygget og skænket af samme.

(†) *Ligbåre* (fig. 42), måske identisk med den, der nævnes som anskaffet 1634.¹² Båren, der i længden og bredden måler 314×65 cm, 45 cm høj, er ganske enkel af konstruktion og er dannet af groft tilhugget træ, sammenføjet med trædyvler; uden særlige dekorationer. To *ligskamler* er nævnt 1911.⁹ Kirkens †*ligklæde* havde 1672 indtjent 3 mk.¹² †*Jordpåkastelsesskovl*, nævnt 1911.⁹

Klokke (fig. 45), 1340, støbt af mester Nicolaus (den gamle), tværmål 60 cm. Øverst på klokkehalsen er placeret et indskriftbånd med reliefmajs-kler, indrammet af dobbelte profillister: »Nicolaus me fecit in nomine domini an(n)o do(mini) M C/CCXXXX (Nicolaus udførte mig i Herrens navn i det Herrens år 1340)«. ⁴⁷ Indskriften indledes med et kors; som skilletegn tre over hinanden placerede punkter. Under indskriften ses støbermærket, et omvendt anker. En ganske tilsvarende indskrift ses på mesterens klokke i

Navr (s. 2434). Klokkestøberen har signeret samt i enkelte eksempler også dateret i alt 18 klokker i Midt- og Nordjylland inden for tidsrummet 1340-o. 1410 (1420). Heraf findes fire i Ringkøbing Amt – foruden den ovennævnte og eksemplet i Navr også klokkerne i Estvad og Haderup (Ginding Hrd.).⁴⁸ Klokken er ophængt i en slyngebom fra 1938 i den 1847 opførte klokkekam ved kirkens vestende (s. 2524).

Klokken er først 1601 kommet til kirken. D.å. betaltes for et mageskifte, uvist dog med hvem, på en ny klokke, efter at den forrige var 'sønder-riget'.¹² Klokken, der oprindeligt var ophængt i et †klokkehus på kirkegården (s. 2521), repareredes 1650.¹² Samtidig udførtes en ny klokkestol.¹² 1684 fragtedes klokken til Holstebro, hvor den repareredes, bl.a. med en ny aksel.¹² 1768 omtaltes den som ophængt på den østre ende af kirken, men betegnedes dog som så lille, at den end ikke kunne høres blot en halv fjerdingvej borte (jf. også Gørding og Bur s. 2509, 2594).¹⁶ 1797 påpegedes det, at klokkehuset snart behøvede reparation, da det ellers ville falde ned, og klokken derfor kunne tage skade.¹⁵

Fig. 45. Klokke, 1340, signeret af klokkestøberen Nicolaus (s. 2549). – Bell, 1340, signed by the bell founder Nicolaus.

Klokken er restaureret hhv. 1938 og 1982, senest af firmaet Thubalka, Vejle.⁹ To af de sekundære kronearme kan stamme fra en af disse reparationer.

†*Klokke*. Kirkens nuværende klokke erstattede 1601 en ældre, sandsynligvis ligeledes middelalderlig klokke, der var brudt itu (jf. ovf.).¹²

GRAVMINDER

Gravsten (fig. 46 og 51), o. 1671, for Peder Jørgensen Grokier, borger og handelsmand (dvs. købmand) i Ringkøbing og boende i Hedegård, †21 juli 1671 i sit 58. år.

Indskriftsten med tekst i versaler, både anført som randskrift og på selve tekstfeltet. Stenen af grå kalksten, ca. 205×100 cm, er placeret på den nordvendte side af nordre kirkegårdsmur, men lå tidligere ved kirkens indgang, vel genbrugt som trædesten.⁴⁹ †*Gravsten*. En 'stor gravsten' var benyttet som underlag for klokkestablen, da denne blev opført ved vestgavlen (s. 2521).⁹

†*Begravelser*. 1650 omtaltes altergulvet som ned-sunken og hullet »formedelst gamle graffue«.¹² En ny grav blev opmuret 1651.¹² I forbindelse med restaureringen 1941 blev fundet begravelser, der dog ikke blev nærmere beskrevet, under kor-buen.³⁸

Begravelses- eller lyseskjolde. På loftet er henlagt 12 skjolde af blik samt en strålesol og fragmenter af bladdekorationer, mellem 19 og 35 cm høje, enkelte med endnu læsbar skrift. Heraf er et skjold fra 1885 med bærer påskrift i hvid skrive-skrift for M. E. Tang, født Fenger, dvs. for Marie Elise Tang (1807-85). Jf. også eksemplarer i Gør-ding (s. 2513).

KILDER OG HENVISNINGER

Vedr. arkivalier for Ringkøbing Amt i almindelighed henvises til s. 54 f., vedr. litteratur og forkortelser til s. 56 f. Endvidere er benyttet:

Arkivalier. *Kirkens arkiv*. Synsprotokol 1862 ff. (*Syns-prot.*); div. notater ved Helge Anker-Møller.

LAVib. Landsbykirkernes regnskaber. Vemb Kirkes regnskaber 1584-1710 (C-KRB-498-500); *Godsark*. Nørre Vosborgs gods. Sager vedr. kirkerne 1824-1918 (G 438-207); Regnskabsbog 1909/15 (G 438-206).

NM. Håndskrifter. F. Uldall, *Om de danske Landsbykirker*, II, 1878, 110 (*Uldall 1878*). *Indberetninger*. J. B. Løffler 1879 (bygning, inventar og gravminder, *Løffler 1879*); Niels Termansen 1917 (altertavle og prædike-stol); Georg N. Kristiansen 1941 (†kalkmalerier, alter-bordspanel, altertavle og prædikestol); Karin Vestergaard Kristiansen 2002 (prædikestol, historisk inventar på loftet); Harald Trane, Ølgod 2004 (prædikestol); Lis Sejr Eriksen 2011 (historisk inventar); Signe Skriver Hedegaard, Vejle 2012 (prædikestol).

Litteratur. Chr. Andersen, »Kirken«, i Folmer H. Ste-numgaard, *Vemb By og dens Borgere*, Holstebro 1944, 44-50 (*Vemb Kirke 1944*); »Vemb Kirke«, i Vemb Borger- og Handelsforening (udg.), *Vemb By og dens Borgere II*, Holstebro 1994, 47-52 (*Vemb Kirke 1994*); Orla Hylleberg Eriksen, *Dendrokronologisk undersøgelse af tagkonstruktion over Vemb kirke, Ringkøbing amt*, NNU rapport nr. 97 2016, Nationalmuseet 2016 (Hylleberg Eriksen 2016).

Tegninger. NM. F. Uldall 1879 (plan og opstalt); M. B. Fritz og søn 1952 (plan og facader); Jens Foged og Poul Hansen 1958 (forslag til vestudvidelse, kopi);

Fig. 46. Gravsten, o. 1671, for Peder Jørgensen Grokier (s. 2551), i dag placeret i kirke-gårdsdiget mod nord. Foto Anders C. Christensen 2017. — *Tombstone, c. 1671, of Peder Jørgensen Grokier, today embedded in the churchyard wall to the north.*

Fig. 47. Ydre set fra nord. Foto Anders C. Christensen 2013. – *Exterior seen from the north.*

Poul Hansen og Ib Lydholm 1966 (plan, snit og opstalter, kopi), 1991 (situationsplan, kopi); Knud Fuusgaards Tegnestue 2011 (Plan). *Poulsen & Partnere, Thisted*. Jens Foged og Poul Hansen 1958 (forslag til vestudvidelse), Poul Hansen og Ib Lydholm 1966–70 (facader, plan og snit, inventar, ligkapel og situationsplan), 1977–78 (kirkegårdsplåge, situationsplan), 1988–92 (redskabshus, ligkapel, situationsplan).

Historisk indledning ved Mogens Kragtig Jensen og Birgitte Bøggild Johannsen, bygningsbeskrivelse og kalkmalerier ved Anders C. Christensen, inventar og gravminder ved Birgitte Bøggild Johannsen, heraf dog orgler ved Ole Beuchert Olesen. Oversættelser ved James Manley (engelsk). Korrektur ved Anne Frovin. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet 2017.

¹ *DiplDan* 3, II, nr. 372 (25. juli 1347); nr. 384 (11. nov. 1360). Sognavnet kan enten tolkes som en henvisning til »wæ«, den gammeldanske betegnelse for en helligdom (vi) eller til det oldislandske »vá« som refererende til en krumning eller bøjning, måske i relation til den nærliggende Storå, jf. *DaStedn* 209.

² *Oldemoder* 113.

³ *DaMag* IV, 2, 1873, 45. Kirkerne er her anført enkeltvis og ikke som ét fællespastorat, jf. ndf.

⁴ *DaKirkelove* I, 458.

⁵ *DaKirkelove* II, 286f.; *KancBrevb* 10. juli 1578.

⁶ *Kronens Skøder* IV, 63. Jf. også P. F. Pedersen Paarup, »Salget af Gjording-Vemb og Bur Kirker«, *HaÅrb* 1927, 164–67; Birgit Løgstrup, »Nørre Vosborg i det lange 18. århundrede 1687–1814«, *Nørre Vosborg i tid og rum. 2. Herregård i lyst og nød*, red. Anders Bøgh, Helle Henningsen og Kristian Dalsgaard, Gylling 2014, 15f.; Mogens Kragtig Jensen, »Schwanewede, Leth, Linde og Friedenreich. Indvandret og nyslået adel 1687–1786«, *Nørre Vosborg* (som ovf.), 91.

⁷ LAVib. *Ribe bispeark*. Præsteindb. til biskop J. Bloch 1766–69 (C 4-773); *Ribe bispeark*. Kirkesyn 1696–1775 (C 4-189).

⁸ LAVib. *Ribe bispeark*. Visitatsprot. 1809–30 (C 4-846).

⁹ *Synsprot*.

¹⁰ *Kronens Skøder* I, 49. Til gengæld modtog landsdommer Palle Juul Kronens part af tienden i Stoby Sogn (Ulfborg Hrd.), *KancBrevb* 30. juni 1561.

¹¹ Helge Anker-Møller, »To kirker og en præstegård«, 1998; eks. i *Kirkens arkiv*, 1–9.

¹² LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1584-1710 (C-KRB-498-500).

¹³ LAVib. *Godsark. Nørre Vosborg gods.* Sager vedr. kirkerne 1824-1918 (G 438-207).

¹⁴ LAVib. *Ribe bispeark.* Rgsk. 1699-1720 (C 4-194).

¹⁵ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirke- og præstegårdssyn 1793-97 (C 4-704).

¹⁶ LAVib. *Ribe bispeark.* Præsteindb. til biskop J. Bloch 1766-69 (C4-773).

¹⁷ En oplysning 1768, der beskriver klokken som ophængt 'i den østre ende på kirken', kan ikke bekræftes andetsteds; LAVib. *Ribe bispeark.* Præsteindb. til biskop J. Bloch 1766-69 (C4-773).

¹⁸ Om end enkelte forhold peger på en senere datering, herunder det tilsyneladende manglende nordvindue i skibet, må kirken formodes at være romansk i sin kerne. Materialevalget med de veltildannede hjørnekvadere samt rå og kløvet kamp genfindes f.eks. i den romanske Estvad Kirke (Ginding Hrd.), og også formen på korets vinduer peger tilbage i tid. Som nyligt foreslået har der dog givetvis været foretaget ganske gennemgribende istandsættelser i gotisk tid (jf. f.eks. kirkens nuværende korbue og tagværkerne); Hans Krøngaard Kristensen, »Skærum Kapel i middelalderen«, *Nørre Vosborg i tid og rum*. 1. *Borg og herresæde*, Gylling 2014, 84-85 og samme forfatter, »Nørre Vosborg og kirkerne« i *Nørre Vosborg 2* (som ovf.), 266-68.

¹⁹ *Synsprot.* 1904 ønskedes en tåhulkehlisliste opsat langs bjælkerne.

²⁰ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirkesyn 1696-1775 (C 4-189).

²¹ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirke- og præstegårdssyn 1807-10 (C4-708).

²² LAVib. *Provsteark.* Synsprot. 1812-35 (C39H-1).

²³ Anført i Gørding Kirkes rgsk.; LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1584-1653 (C-KRB-140).

²⁴ Alle daterede prøver er udtaget i tømmer, der har bevaret splintved, eller som baseret på iagttagelser under prøveudtagningen kun mangler splintved. Dateringen bygger på otte prøver, alle dateret. Syv af prøverne falder i samme gruppe, hvoraf den yngste årring

Fig. 49. Blændet vindue i korets nordvæg (s. 2522). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Bricked-up windows in north wall of chancel.*

er dannet 1431 (prøvenr. 71160029). Den sidste prøve kan være ældre, idet yngste årring er dannet 1403 (prøvenr. 71160039). *Hylleberg Eriksen 2016.*

²⁵ *Løffler 1879.*

²⁶ Jf. Mikael Wivel, *Sven Havsteen-Mikkelsen. Det kristne spor*, Lemvig 2004, 85. Heri omtales også, 94, to prøve-ruder til Vemb Kirke (nr. 54-55).

²⁷ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirkesyn 1788-92 (C 4-190); Kirke- og præstegårdssyn 1793-97 (C 4-704).

²⁸ Om 1970-restaureringen, jf. *Vemb Kirke 1994*, 47-51.

²⁹ *Wivel 2004* (note 26) 86.

³⁰ Et beslægtet kors, dog smykket med ravklumper, udførtes af kunstneren 1990 til Husum Danske Kirke, jf. Mikkel Kühl, »Sven Havsteen-Mikkelsens år på Ærø«, *Havsteen: Sven Havsteen-Mikkelsen*, red. Malene Linell Ipsen, Fåborg 2012, 155.

³¹ Jf. *Vemb Kirke 1994* 48.

³² I NM.

³³ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirkesyn 1788-92 (C 4-190).

³⁴ *Synsprot.* I inventarfortegnelse d.å. omtales to oblatæsker, antagelig denne og den ældre af porcelæn, jf. ndf.

³⁵ Johan Georg C. Holm afgik ganske vist allerede ved døden 1882, men arbejder med hans mærke (»I. Holm«) kendes også efter dette tidspunkt, jf. oblatæske, 1889 i Gadstrup Kirke (DK KbhAmt 1131), ligesom

Fig. 48. Profilkvader i vestgavlen (s. 2522). Foto Anders C. Christensen 2017. – *Profiled ashlar in the west gable.*

Fig. 50. Indre set mod øst. Oliemaleri af Hans Brygge, 1962. Vemb Præstegård. Foto Anders C. Christensen 2017. – Interior looking east.

stempler blot med de to initialer kendes fra 1893 og helt frem til 1973, vel en videreførelse af værkstedet, jf. *Stempler i dansk guld og sølv 1890-2012* (<http://www.nobelantik.dk> (besøgt 18. jan. 2017)).

³⁶ Jf. korrespondance i NM.

³⁷ Fonten er ikke medtaget i listen over middelalderens bemalede fonte, jf. Ulla Hastrup, »Bemalede romanske døbefonte i det middelalderlige Danmark«, *hikuin* 22, 1995, 23.

³⁸ *Vemb Kirke* 1944, 49.

³⁹ Jf. Jan A. Gadd, »Brass Basins and Bowls from a Single Nuremberg Workshop, Around 1500-1580«, *Journal of the Antique Metalware Society* 16, 2008, 2-21. Her henføres de mindre, lave fade med gengivelsen af Bebudelsen og den ornamentsmykkede fane til gruppe 1, 1A.

⁴⁰ Jf. Gadd 2008 (note 39).

⁴¹ LAVib. *Godsark*. Nørre Vosborgs godsark. Sager vedr. kirkerne 1824-1918 (G 438-207). Forslagene var tegnet på bagsiden af en indkaldelse til kirkesyn 10. maj 1845.

⁴² Jf. Alfred Kaae, »41 træheste og 5 pæle til Militens øvelsespladser«, *HaÅrb* 1966, 59.

⁴³ Jf. *Vemb Kirke* 1994 48. Desuden var anført navnet: »Thorning«, formentlig på tømreren.

⁴⁴ Meddelt af Bruno Christensen & Sønner.

⁴⁵ *Vemb Kirke* 1944 49; *Vemb Kirke* 1994 47. Harmoniet omtales 1911 i *Synsprot.* som et orgel.

⁴⁶ Gunnar Rønn og Jens Krogh, *Kirkeskibe i Ringkjøbing Amt*, Ringkjøbing 1992, 98.

⁴⁷ Teksten på den vanskeligt tilgængelige klokke skulle nøje svare til klokkeindskriften i Navr Kirke. En tegning af denne tekst findes i *Holstebro Museum. Navr Menighedsrådsark*. Tegning vedr. inskription (...) (J 292-7). Teksten knækker midt i det afsluttende årstal, idet de sidste seks tegn er anført i en anden linje.

⁴⁸ Nyrop, *Kirkeklokker* 169, 214, 237; Uldall, *Kirkeklokker* 68-71; Jens Vellev, »Nikolaus gjorde mig i Herrens navn. Amen«, *Acta Campanologica* 3, 1985, 241-47.

⁴⁹ *Synsprot.* En afskrift fra 1910 er anført i protokollen.

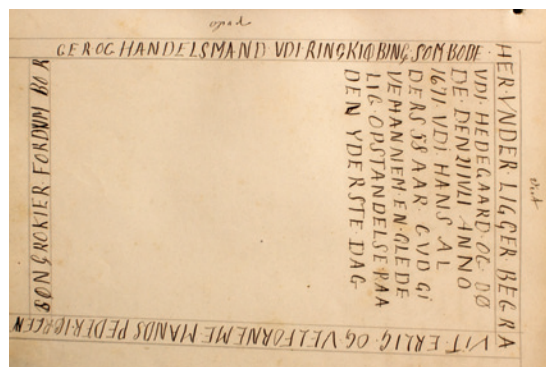

Fig. 51. Gravsten, o. 1671, for Peder Jørgensen Grokier (s. 2551). Tegning i Synsprotokollen. Foto Bjørn Westerbeck Dahl. – Tombstone, c. 1671, of Peder Jørgensen Grokier.

VEMB CHURCH

The church is on the easternmost outskirts of the station town, immediately north of the winding course of the river Storå, which forms the southern boundary of the parish. With the coming of the railway in 1875 (Ringkøbing-Vemb-Holstebro) and 1879 (Vemb-Lemvig) the town became a traffic node in the western Jutland railway network and expanded rapidly. The churchyard has expanded in several phases, and now consists of two separate sections on either side of the road Burvej. The most recent section, which was laid out in the years around 1936, lies south of the road, while the older churchyard around the church was expanded in 1888 and in 1960. Towards the road both sections are surrounded with split-stone walls, while the other sides are demarcated by wire fencing, bushes and trees as well as earth dikes.

The building consists of a Romanesque chancel and nave, to which a porch was added outside the north door of the nave between 1793 and 1796. The bell cot above the west gable is from 1846–47. This is the only church in the district to be built mainly of raw and split fieldstone, while ashlar were used among other places in the corners (cf. fig. 6). In the window openings large medieval bricks were also used. Of the church's two Romanesque doors in the west end of the nave, the northern, straight-edged door is still in use, while the southern one is bricked up. Faint traces of the opening can be seen beneath the later-installed westernmost windows. Two original windows are preserved, both in the chancel, in the east and north wall respectively. The eastern one is built up partly of granite ashlar in the form of bevelled blocks and red medieval bricks, while the north window is wholly in the latter material. None of the original windows of the nave are preserved.

In the flat-ceilinged interior of the church the back walls are of raw fieldstone covered with layers of plaster and lime. The interior is dominated

by the Late Medieval extended chancel arch of brick, which must be supposed to have replaced an original ashlar-built arch (fig. 20). A profiled ashlar walled into the west facade of the nave may have come from the original chancel arch (cf. fig. 48).

The porch outside the north door of the nave was built between 1793 and 1796. The material is red brick, and the walls rest on a low sill of fieldstone. In 1846–47, above the west gable of the nave, a bell cot was built (cf. fig. 8). Its facade is flush with the west gable of the nave and is bonded with the equally old crests above the pediment, the so-called 'mouse steps'. The flat covering of the bell is crowned by a cemented truncated pyramid, on which stands an open-work wrought iron cross with clover-leaf ends and a halo. The cross, which was originally gilt, was apparently made after an Italian model in Verona. Contemporarily with the erection of the bell cot the church's gables were furnished with 'mouse steps', which are crowned above the east gable of the chancel by a low pinnacle, upon which is a cement covering with a cross.

Above both sections of the building the church has preserved its medieval roofing. Above the nave this has been dated by dendrochronological analyses to c. 1435–40. Thus it is not original but the result of a later renewal.

† *Wall paintings.* In 1941 wall-painted decorations – later limewashed over – were registered on the north wall of the nave. The decorations probably date back to c. 1300–1400 (fig. 17). The paintings were done in the colours red and black and the motif, the lower edge of which was executed c. 130 cm above the floor, consisted of a round-arched arcade 80–85 cm tall with seven arches on columns. The horizontal base line on which the column bases rested made up a border with alternating red and dark cross markings. Between the third and fourth arch from the east and far-

thet to the west, a six-pointed star is inscribed in a double-contoured looped circle.

The decorations have local parallels in Ølby and Mejrup (pp. 2282, 1798), although only the examples in the latter church had still preserved the circle medallions that must be presumed to have been inscribed in the arcade, also in Ølby and Vemb. The paintings in Vemb, compared with the others, were also done in a rather stylized or simplified form, which may indicate a later dating.

Stained glass (fig. 18), by the painter Sven Havsteen-Mikkelsen, who also executed the related Communion table crucifix, is based on verse 3 of Peter Dass' hymn from 1698, "Lord God, Thy precious name and glory", "But up shall spring God's kingdom and shine like the sun".

Furnishings. From the Middle Ages come on the one hand the Romanesque font, which belongs to the "West Jutland" type with a based formed as an inverted cushion capital (fig. 30), and on the other the bell bearing the founder's name (Nicolaus) and the date 1340 (fig. 45). The Communion table, built in a mixture of fieldstone and brick, is also medieval (fig. 22).

As was normal, in the 1500s the church acquired a baptismal dish (fig. 28), a Nuremberg work, and at the beginning of the 1600s. specifically in 1605, a pulpit (figs. 34–35). The altar candlesticks (fig. 27) were acquired in 1668, while the altar plate comes from the beginning of the 1700s (fig. 25). The chalice is by the Holstebro

master Anders Jensen Klem, while the paten bears the arms of Hermann Frantz von Schwanewede and Christence Dyre († 1696 and 1705 respectively). The individual parts of the set were probably mixed up with those of Bur Church, where a paten by Klem and a chalice with the above-mentioned arms can be found (p. 2585).

From the renewal of the church under the Titular Councillor of State Tang in 1845–47 comes the (†)altar painting by the Lemvig painter J. B. Gjørup with its frame (fig. 24) and the door wing towards the porch (fig. 38). From the second part of the 1800s come two altar jugs (one perhaps from Gørding (p. 2500)) and a spoon (1896) (figs. 19, 31).

The furnishings of the church are dominated by the 1900s, comprising among other things the pews (1908–10), the altar rail (1941), the church ship (1980), the wafer box (1990) and Sven Havsteen-Mikkelsen's Communion table crucifix (1997), which is related to the artist's contemporary stained glass (figs. 20, 41, 25, 18). The organ was installed in 2009.

Sepulchral monuments. The only preserved old sepulchral monument is the tombstone (figs. 46, 51) from c. 1671, of Peder Jørgensen Grokier, burgher and merchant in Ringkøbing, †21 July 1671 in his 58th year.

The stone, today embedded in the northern churchyard wall, was formerly in the entrance-way, well worn as a flagstone.